

**T.C.**  
**ATILIM ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**  
**AVRUPA BİRLİĞİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**YUMUŞAK GÜÇ AVRUPA BİRLİĞİNİN DIŞ POLİTİKA**  
**AKTÖRÜ OLARAK AVRUPA ORTAK DIŞ GÜVENLİK**  
**POLİTİKASI VE BOSNA, KOSOVA, SURİYE KRİZLERİ**  
**ÜZERİNDEN GÜVENLİK POLİTİKALARININ**  
**DEĞERLENDİRİLMESİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan**

**Mehmet TİMUÇİN**

**Ankara -2017**

**T.C.  
ATILIM ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI  
AVRUPA BİRLİĞİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**YUMUŞAK GÜÇ AVRUPA BİRLİĞİNİN DIŞ POLİTİKA  
AKTÖRÜ OLARAK AVRUPA ORTAK DIŞ GÜVENLİK  
POLİTİKASI VE BOSNA, KOSOVA, SURİYE KRİZLERİ  
ÜZERİNDEN GÜVENLİK POLİTİKALARININ  
DEĞERLENDİRİLMESİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan**

**Mehmet TİMUÇİN**

**Tez Danışmanı**

**Prof. Dr. Hasan ÜNAL**

**Ankara -2017**

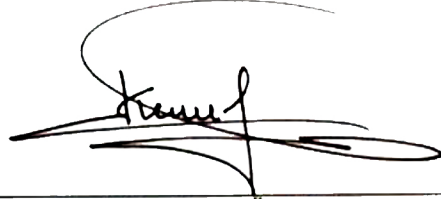
## KABUL VE ONAY

Mehmet TIMUÇIN tarafından hazırlanan “Yumuşak Güç Avrupa Birliğinin Dış Politika Aktörü Olarak Avrupa Ortak Dış Güvenlik Politikası ve Bosna, Kosova, Suriye Krizleri Üzerinden Güvenlik Politikalarının Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma, 14.07.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.



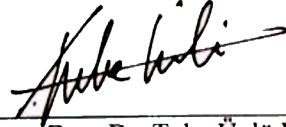
---

Prof. Dr. Hasan Ali Karasar (Başkan)



---

Prof. Dr. Hasan Ünal (Danışman)



---

Doç. Dr. Tuba Ünlü Bilgiç

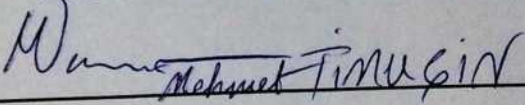
## ETİK BEYAN

Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasını;

- Akademik ve etik kurallar çerçevesinde hazırladığımı
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

Aksi bir durum söz konusu halinde aleyhime olabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

14.07.2017

  
Mehmet TİMÜÇİN

## ÖZET

**[TİMUÇİN Mehmet]. [Yumuşak Güç Avrupa Birliğinin Dış Politika Aktörü Olarak Avrupa Ortak Dış Güvenlik Politikası Ve Bosna, Kosova, Suriye Krizleri Üzerinden Güvenlik Politikalarının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017]**

Bu tez çalışmasında “ Yumuşak Güç Avrupa Birliğinin Dış Politika Aktörü Olarak Avrupa Ortak Dış Güvenlik Politikası Ve Bosna, Kosova, Suriye Krizleri Üzerinden Güvenlik Politikalarının Değerlendirilmesi” amaçlanmaktadır. Bosna, Kosova, Suriye Krizleri karşısında AB tarafından uygulanan politikalar ve krizlerin gelişim süreci incelenerek AB'nin ODGP sürecinde ortaya koyduğu etkilerin neler olduğu değerlendirilmeye çalışılmıştır. Değerlendirmeler sonucunda uluslararası alanda küresel bir aktör AB'nin oluşturulmasına yönelik tespitler ortaya konup öneriler sunulmuştur.

İlk bölümde kuramsal çerçeve çizilerek; Kimlik ve kültür, supranasayonel kimlik ve otorite, sivil güç, askeri güç, normatif güç ve neo yapısal fonksiyonalizmde Avrupa'nın entegrasyonu kavramları açıklanmıştır. İkinci bölümde AB'de ODGP ve tarihsel gelişim sürecini AB'de birlik fikrinin oluşması incelenecektir. Üçüncü bölümde ise AB'nin ODGP incelendiğinde ortak değerlere sahip bir politika yaratmaya amaçlasa da Bosna, Kosova ve Suriye Krizlerinde uyguladığı güvenlik politikalarının incelenerek AB ODGP yaklaşımının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Üç kriz arasındaki farklılıklar ve benzerlikler ortaya konarak belirlenen politikanın altında yatan nedenler irdelenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Sivil Güç, Askeri Güç, Normatif Güç, ODGP, EUROFOR.

## ABSTRACT

**[TİMUÇİN Mehmet]. [Assessment Of European Common Foreign Security Policies Over Bosnia, Kosovo, Syrian Crisis, Considering The Soft Power As a European Union Foreign Policy Actor, M.A Thesis, Ankara, 2017]**

This thesis, “considering the soft power a European Union foreign policy actor, aims the assessment of European common foreign security policies over Bosnia, Kosovo, Syrian Crisis". The policies implemented by the EU in the face of crises of Bosnia, Kosovo, Syria, and the EU's effects on the CFSP process have been assessed. As the conclusion of the evaluation, regarding to the establishment of a global actor as EU through international developments proposals and comments have been offered.

In the first part, a theoretical framework is drawn; The concepts of identity and culture, supranational authentic authority, civilian power, military power, normative power, and European integration in neo-structural functioning are explained. In the second part, the formation of CFSP and the idea of unity in the EU will be examined. In the third chapter, it is aimed to evaluate the EU CFSP approach by examining the security policies implemented in the Bosnia, Kosovo and Syrian Crisis even if the EU can not create a policy with common values when the CFSP is examined. The differences and similarities between the three crises were examined and the underlying causes of the determined politics were examined.

**Keywords:** Civilian Power, Military Power, Normative Power, CFSP, EUFOR

## TEŞEKKÜR

Tez alıőmam sűresince saėladıėı destekleri ve bana yol gűsterici olması amacıyla ne sűrdűėű deėerli gűrűőleri ve tavsiyeleri için tez danıőmanı hocam Prof. Dr.ÜNAL'a teőekkűr ederim.

Hoőgűrűleri, anlayıőları, saėladıkları sevgi ve huzur dolu çalıőma ortamı ile tezi hazırlama sűresince bana desteklerini esirgemeyen ailem Ali ve Nazmiye TİMUÇİN'e teőekkűr ederim.

Paylaőtıėımız dostluėun bana verdiėi derin mutlulukla yűrűttűėűm tez çalıőmam boyunca, saėladıėı destek ile beni hiçbir zaman yalnız bıraktıymayan deėerli hocam Prof.Dr.ınar ÖZEN ve arkadaőtım Dr. Klevis KOLASI teőekkűr ederim.

Mehmet TİMUÇİN

## İÇİNDEKİLER

<b>ÖZET</b> .....	<b>i</b>
<b>ABSTRACT</b> .....	<b>ii</b>
<b>TEŞEKKÜR</b> .....	<b>iii</b>
<b>GİRİŞ</b> .....	<b>1</b>

### BİRİNCİ BÖLÜM

#### KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ TARTIŞMALAR

1.1.Kimlik Ve Kültür .....	4
1.2.Supranasyonel Kimlik Ve Otorite .....	4
1.3. Sivil Güç, Askeri Güç, Normatif Güç .....	7
1.4.Neo Yapısal Fonksiyonalizm Ve Avrupa'nın Siyasi Entegrasyonu .....	9

### İKİNCİ BÖLÜM

#### AB'DE ODGP VE TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Avrupa'da Birlik Fikri .....	15
2.1. Brüksel Antlaşması ve Soğuk Savaş Dönemi ve Öncesi: .....	16
2.3. Soğuk Savaş Sonrası Dönem .....	20
2.4 “Avrupa Güvenlik Ve Savunma Politikası” (AGSP) Oluşturulması .....	23
2.5. AB'nin Küresel Konumu:.....	26

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### AB, BALKAN KRİZİNDE, BOSNA-HERSEK, KOSOVA VE SURİYE KRİZİ GÜVENLİK POLİTİKALARI

3.1. Balkan Krizin’de Yugoslavya’nın Dağılma Süreci .....	28
3.2. Bosna-Hersek Krizi.....	30
3.2.1. Bosna-Hersek Krizi Tarihsel Süreci .....	30
3.2.2 Bosna- Hersek ve Yeni Dünya Düzeni.....	32
3.2.3. Bosna-Hersek Güvenlik Yönetimi, AB ve AGİT .....	33
3.3. Kosova Krizi .....	34
3.3.1. Kosova Krizi Tarihsel Süreci .....	34
3.3.2. Kosova Krizinde AB Güvenlik Politikaları .....	36
3.3.3 Kosova Krizinde Güvenlik Yönetimi’nde AB ve AGİT .....	38
3.4 Suriye Krizi.....	39
3.4.1 Suriye Krizine Genel Bir Değerlendirme.....	39
3.4.2. Suriye Krizinde Rus Politikası .....	40
3.4.3 Suriye Krizinde ABD Politikası .....	41
3.4.4 Suriye Krizinde Türkiye, AB ve İran Politikaları .....	42
<b>SONUÇ VE DEĞERLENDİRME .....</b>	<b>48</b>
<b>KAYNAKÇA .....</b>	<b>52</b>
<b>ÖZGEÇMİŞ.....</b>	<b>57</b>

## GİRİŞ

Avrupa için Ortak Dış Güvenlik Politikası Sürekli tartışmalı konulardan biridir. Avrupa Birliği'nin (AB) bu soruna yönelik politikası üye ülkelerin dış politikalarını ortak çıkarlar noktasında birleştirip, güçlü bir dış politika ile uluslararası aktör olarak Avrupa'da istikrar ve refahı korumak ve arttırmak amaçlanmaktadır. Avrupa'da birlik fikrinin ortaya çıkmasından beri AB soğuk savaş döneminde ABD ve SSCB karşılıklı caydırıcılık ve güç dengesi arasında kalması nedeniyle dış politikada sivil güç unsurlarını ön plana çıkarmıştır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun ekonomik bütünleşme çabalarıyla filizlenen ve bu bütünleşme derinleştikçe gelişen Avrupa devletleri arasında birlik kurma fikri ortaya çıkmıştır. AB ülkeleri arasında gerçekleşen ticaret ortaklık işbirliği antlaşmaları, adaylık için aradığı şartlar yer aldığı insani organizasyonlar AB'nin kuruluş amacının temelinde uluslararası sistemde sivil güç olduğunu gösteren unsurlardan biri olmuştur.

Avrupa Birliği'nin kuruluş fikrinin altında yatan temel faktörler; ortak değerler ve fikirlere sahip, çıkarları ortak, bölgesel işbirliği ve demokrasiyi benimseyen uluslararası alanda etkin bir Avrupa yaratmaktır. Bunu başarmanın en önemli yolu aynı hedefleri olan güvenlik politikası sayesinde gerçekleşir. Avrupa Birliği Ortak Dış Güvenlik Politikası kuruluşundan bugüne uzun bir sürece sahiptir. Öncelik siyasi alanda işbirliği ve devamında ise üzerinde genel bir anlaşmanın olduğu ortak bir dış güvenlik politikası belirlemeyi amaçlamıştır. Soğuk savaş döneminde varlığını NATO ve ABD üzerine kurulu güvenlik anlayışına sahip Avrupa, soğuk savaş sonrası dönemde önemini yitirmeye başlamıştır. Soğuk savaş döneminin de İki kutuplu dünya düzeni soğuk savaş sonrası dönemde yerini tek kutuplu dünya düzenine bırakmıştır. Günümüzde ise dünya siteminde çok kutuplu dünya düzenine hüküm sürmektedir. Küreselleşme ve bilgi çağı ile birlikte güvenlik ve tehdit algısı sürekli olarak değişim göstermiştir. Avrupa'nın normatif güce dayalı elde ettiği çıkarlarını korumasının yolu, dünyadaki değişime ayak uydurarak

güvenlik politikalarına uyumlamasına bağlıdır. Uluslararası sistemde gerçekleşen bu değişim Avrupa'nın politikalarında belirleyici unsur olacaktır.

Bu araştırma, nitel bir çalışma olup karşılaştırmalı analiz yöntemine dayanmaktadır. Bu yöntemin tercih edilmesinde ki amaç; AB'nin Balkan Krizi ve Suriye Krizlerinde yürüttüğü güvenlik ve dış politika çerçevesinde değerlendirilerek gerek akademik gerekse pratik alanda AB'nin en önemli politika alanı olan ODGP değişim ve dönüşüm gerekliliğini iki kriz ve ODGP genel hatları üzerinden belirtilerek arada ki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyarak; bu farklılıklar ve benzerlikler üzerinden sonuç ve değerlendirmeler gerçekleştirmektir.

Bu çalışmada; akademik ve bilimsel yazınlar, kitaplar gibi ikincil kaynakların yanı sıra, uluslararası organizmaların yayımladıkları raporlar ve Avrupa Birliği kurum ve kuruluşlar tarafından hazırlanan kaynaklardan faydalanılmıştır. Evrak ve doküman çözümlenmeleri yapılırken elde edilecek veriler, çalışmanın bölümlerine göre kategorize edilerek yorumlanacaktır

Bu tez çalışması üç bölümde gerçekleştirilmiştir.

İlk bölümde kuramsal çerçeve çizilerek; kimlik ve kültür, supranasyonel kimlik ve otorite, sivil güç, askeri güç, normatif güç ve neo yapısal fonksiyonalizmde Avrupa'nın entegrasyonu kavramları açıklanmıştır.

İkinci bölümde ODGP'nin Genel tarihsel gelişim süreci, soğuk savaş öncesi, soğuk savaş ve soğuk savaş sonrası dönem baz alınarak incelenecektir. AB'nin, Balkan Krizleri ve Suriye Krizleri karşısında yürüttüğü Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının da ABD ve Rusya devletlerinin rolü açıklanmaya çalışılacaktır.

Üçüncü bölümde ise AB'nin ODGP incelendiğinde ortak değerlere sahip bir politika yaratmayı amaçlasa da Balkanlar'da Kosova Krizi ve Suriye Krizinde uyguladığı politikalar incelenerek, AB'nin ODGP yaklaşımının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. İki kriz arasındaki farklılıklar ve benzerlikler ortaya konarak belirlenen politikanın altında yatan nedenler incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda AB güvenlik politikaları ile ilgili değerlendirme ve öneriler sunulmuştur.

Tez çalışmasında Avrupa Ortak Dış Politikasında yumuşak/sivil güç unsurunun kullanımı ve Balkan ve Suriye krizlerinde AB güvenlik politikalarının karşılaştırmalı analizi amaçlanmıştır. İki kriz sonucunda ortaya çıkan güvenlik krizi olayında AB'nin uluslararası politikalarını etkileyen süreçlerin değerlendirilmesi ve bu konudaki politikalarda ön plana çıkan yumuşak/sivil güç konumundan değişim ve dönüşüm gerçekleştirilmesi gerektirdiği farklı bakış açılarıyla değerlendirilerek ortaya konulması amaçlanmıştır.

#### **Araştırma Soruları:**

Uluslararası güç dengeleri Avrupa Birliği'nin Ortak Dış Güvenlik Politikasını nasıl etkilemiştir? Yürütmekte olduğu ODGP faaliyetleri bu kapsamda nasıl açıklanabilir?

AB uluslararası alanda küresel bir aktör müdür? Küresel Aktör olabilmesi için hangi aşamalardan geçmiştir? Nasıl bir politika izlenmelidir?

#### **Kapsam ve Sınırlılıklar:**

Bu çalışmada Avrupa Ortak Dış Güvenlik Politikasına kuramsal bir çerçeve çizilerek değerlendirilmesi amaçlanmıştır. ODGP'nin değerlendirilmesi sürecinde tarihsel gelişimi ve Suriye ve Balkan Krizi, Kosova Krizi üzerinden uygulanan politikalar değerlendirilerek sonuç ve öneriler sunulması amaçlanmıştır. Suriye ve Balkanlar'da yer alan Avrupa Birliği organları ve krizde görev almış kurum ve kuruluşlar ile söyleşiler gerçekleştirilememiştir. Fakat bu organların çok geniş birkaç coğrafyaya dağılmış olmalarından, ayrıca maddi olanakların yetersizliği ve sınırlı bir zaman çerçevesinden dolayı çalışmada bu yöntem kullanılamamıştır.

## BİRİNCİ BÖLÜM

### KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ TARTIŞMALAR

#### 1.1 Kimlik Ve Kültür

Antropoloji ‘Kültür’ kavramını tanımlarken tarihsel ve toplumsal bir geçmişe dayandırarak kültürün değişime ve dönüşüme olan tezatlığını vurgular. Walzer tarafından ele alınan katılık ve esneklik kavramlarının Mischler tarafından geliştirilen paradigmaya göre; doğuştan sahip olduğumuz dinsel ve etnik öğeleri içeren toplumsal değerler, gelenekler, inançlar ,paylaşılan simgeler ve anlamlar, toplumsal pratikler ve kurumlar bu katı kültürel unsurları temsil eder. Katı kültürel unsurlar kuşaktan kuşağa aktarıldığında hayatın her alanına nüfuz ederek kendine ekonomik, politik ve sosyal alanlar yaratır. Küreselleşme ve bilgi çağı ile hızlansa da dünyada gerçekleşen değişimler katı kültür alanında daha yavaş bir süreçte ilerlemektedir ve bunun yanı sıra akıl yerine duygular daha ön plandadır. Bütünsel bir özelliğe sahiptir. Mevcut olan bu özelliğinden dolayı topluluklar içinde aidiyet hissi yaratarak kimliksel faktörleri ön plana çıkarır.<sup>1</sup>

#### 1.2 Supranasyonel Kimlik Ve Otorite

AB, ne milletlerarası bir örgüt, ne bir devlet, (quasi state), ne konfederasyon ne de federasyondur. Siyaset bilimcilerin görüşü supranasyonel sistemi açıklarken karar verme mekanizması olarak belirtilmektedir. Birliğe üye devletler milli çıkarlarından fedakârlık yaparak veto yetkisini kullanma hakkından uzak durmakla beraber uzlaşma için çaba sarf etmektedirler. Weiler bu durumu normatif supranasyonalizm olarak tanımlamaktadır.<sup>2</sup> Neo fonksiyonalizm yaklaşımının temel konusu ulus devletlerin tamamen egemen olmaktan vazgeçerek kendi iradeleriyle üye devletler arasında bütünleşme tercihinde bulunmaları ve aralarındaki sorunları

<sup>1</sup> Burak Erdenir “Avrupa Kimliği”, Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikaları, Okuma Kitabı, der. Belgin AKÇAY-İlke GÖÇMEN, Seçkin Yayınlar, Şubat 2014 s.625-629

<sup>2</sup> Kemal Başlar, “Avrupa Birliği’nin Normatif Supranasyonelliği”, Amme İdaresi Dergisi, C.30,S.3,Ankara, Eylül 1997 s.3

çözmek için geliştirdikleri yeni teknikler kendi egemenlikleri yerine temel kriterleri tercih etmeleridir.<sup>3</sup> AB supranasyonel bir organizasyondur ve AB’de sadece kararların nasıl alındığı değil aynı zamanda AB hukukunun ve politikalarının nasıl uygulandığıdır. Weiler’e göre topluluk hukukunun üstünlüğü ve milli sistemlere nüfuz etmesi normatif supranasyonelliği ortaya çıkarır. Kurumsal supranasyonalizm Roma antlaşmasıyla ortaya çıkarılırken normatif supranasyonalizm Avrupa Adalet Divanı tarafından oluşturularak kendi içinde dinamik bir yapıya sahiptir. Kısaca normatif supranasyonalizm’de topluluk normları milli normlardan daha üst olup aralarında hiyerarşik bir bağ mevcuttur.<sup>4</sup>

#### Kurumsal Supranasyonalizm:

Haas’a göre teknik karar vermenin depolitize olmuş şeklinden daha çok politik çıkarların gerçekleştirileceği politik davranış biçimi olarak tanımlamıştır. İlk olarak uygulanacak politikalar, tartışılacak bir plan dâhilinde formüle edilerek yasalaştırılıp kurumsal bir çerçeve içine oturtularak icra edilecektir.

Avrupa entegrasyonunda supranasyonalizm üç evrede geçekleşmektedir.

1-1957 AET’nin kurulması-1966 Lüksemburg antlaşmasına kadar devam eden süreçtir. Gümrük birliğinin kurulması malların, kişilerin, sermayenin serbest dolaşımı detaylı olarak düzenlenmesi, ortak politikalar belirlenmesi komisyon ve konsey tarafından üstlenildi.

2- 1966’dan Lüksemburg antlaşmasından 1986 Avrupa Tek Senedine kadar devam etti. Hükümet dışı organizasyonların ağırlığı azalıyor. Topluluğun politikalarının uygulanmasında üye ülkelerin hâkimiyetine yönelik bir eğilim olmuştur.

3- 1986 Avrupa Tek Senedi ile başlar. Kurumsal supranasyonalizmi yeniden canlandırmıştır. İç pazarın canlandırılmasına yönelik yasal düzenlemeler bu dönemde

<sup>3</sup> Elif Toprak, “Neo Fonksiyonalizmden Yapısalcılığa Entegrasyon Kuramları Işığında Türkiye-AB Uyumu”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, C.7, S.1, Güz 2007, s.69-89

<sup>4</sup> Kemal Başlar, “Avrupa Birliği’nin Normatif Supranasyonelliği”, Amme İdaresi Dergisi, C.30,S.3,Ankara, Eylül 1997 s.3-4

geçmiştir. Parlamentonun yetkileri arttırılarak karar alma süreçlerinde daha aktif rol alması sağlanmıştır.1992 Maastricht Anlaşması ile Avrupa entegrasyonu daha yakın birliğe evrimleşse de Adalet Divanının yetkilerine pek dokunulmamıştır.

Normatif Supranasyonalizm ve Avrupa Birliği Adalet Divanı :

Topluluk politikaları ile hukuki yaptırımlar arasında hiyerarşik ilişkiler mevcut iken; üye ülkelerin hukuki tedbirleri ve bu tedbirlerden ziyade üye ülkelerin çıkar politikaları birbirleri ile yarışmaktadır. Birliğin supranasyonel sistem olarak iki asli görevi bulunmaktadır.

1-Doğrudan etki prensibidir. Bu prensibin en önemli özelliği İç hukuk sistemlerinde doğrudan etki yaratmasıdır.

Normatif sistemin uygulanmasına Amerika'daki federal sistem örnek gösterilebilir. AB hiçbir zaman tam anlamında ABD gibi federal bir devlet olmamıştır. Milli menfaatlerin çatıştığı bir ortamda Avrupa Adalet Divanı, kanunların hiyerarşisini sağlama konusunda çok ciddi güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu duruma özellikle ortak tarım politikaları gösterilebilir.<sup>5</sup>

ABD desteği ile Sovyet komünizmine karşı oluşturulan AT ortak bir çıkar grubu olduğu ve soğuk savaş döneminin sona ermesiyle koşulların değişmesi sonucu AT'nin varlık sebebinin ortadan kalktığını belirtilen makaleler yer almasına rağmen Yugoslavya'nın dağılma sürecinde ortaya çıkan Balkan Krizi, Ukrayna-Rusya Krizi, Özellikle 2011 yılında meydana gelen Suriye Krizi Avrupa Birliği'nin varlık nedenini daha açık ortaya koymaktadır. Dünyada gerçekleşen çatışma ve krizler Avrupa güvenlik ve istikrarını tehdit etmektedir. Avrupa'nın varlık sorununun temelinde güvenlik ve istikrar sorunu yatmaktadır. Dünya değişim ve dönüşüm geçirmektedir ve bu değişim ve dönüşüm Avrupa'yı etkilemektedir.<sup>6</sup>

<sup>5</sup> Kemal Başlar, "Avrupa Birliği'nin Normatif Supranasyonelliği", Amme İdaresi Dergisi, C.30,S.3,Ankara, Eylül 1997 s.9-10

<sup>6</sup> İbrahim S.Canpolat, Uluslarüstü Sistem Avrupa Birliği Bir Dönüşümün Analizi, İstanbul, Alfa, 1998, s.1

### 1.3. Sivil Güç, Askeri Güç, Normatif Güç

Güç kavramı için ortak bir tanımlamadan söz etmek mümkün değildir Güç kavramı, diğer ülkelerin kapasiteleri ile karşılaştırıldığında anlamlı bir kavrama dönüşür. Diğer bir taraftan aktörlerin sayısı arttıkça bu iş giderek karmaşık hale dönüşür ve bunun yanı sıra “güç” kavramı tanımlanırken amaca yönelik kullanımıyla özdeşleştirilir. Joseph Nye (1990:178) “güç dönüştürme ,power conversation, güç unsurlarının bir araya getirilerek politika aracı olarak kullanılma yeteneğidir” şeklinde tanımlamıştır.<sup>7</sup> AB’nin dış politikada kullandığı araçlar incelediğinde kullandığı sivil, askeri, normatif güç unsurlarının etki alanları farklılıklar göstermektedir.

AB’nin Dış Politikada Kullandığı Araçlar				
		SİVİL GÜÇ	ASKERİ GÜÇ	NORMATİF GÜÇ
AB’NİN KAPASİTE YELPAZESİ	ETKİLİ	-Ticaret Ortaklık ve İşbirliği Antlaşmaları -Adaylık Perspektifi -İnsani Yardımlar	-Polis ve Askeri Birliklerin Eğitimi -Hukuk Devleti ve Sivil Yönetimin Güçlendirme Misyonları	-Demokrasi -İnsan Hakları -Azınlık Hakları -Diplomasi
	ORTA	-Kalkınma Politikası -Ekonomik Yardımlar -Ekonomik Yaptırımlar	Barışı Koruma Misyonları	-Sürdürülebilir Kalkınma -Çevre -Sinerji

<sup>7</sup> Haluk Özdemir, “Uluslararası İlişkilerde Güç Çok Boyutlu Bir Değerlendirme “ Ankara Üniversitesi SBF dergisi, C.63 S.3, Ankara s.113-144

	ETKİSİZ	-Askeri Yaptırımlar	-Tek Taraflı Askeri Müdahale -Askeri Harcamalar -Çatışmaların Önlenmesi	
--	---------	---------------------	---	--

<sup>8</sup>Avrupa Birliği özellikle SSCB ve ABD arasında sıkışıp kalmış bir

aktör konumundadır. AB bu bölgesel örgüt konumundan kurtulup uluslararası bir aktör olmak için; sivil, askeri ve normatif güçleri içeren dış politika argümanları geliştirmek zorunda olup; bu politikaları gerçekleştirmeye dönük stratejiler izlemiştir. AB'nin içinde bulundurduğu bu stratejilerin uygulandığı dış politika araçları çeşitlilik göstermektedir.

Sivil Güce Dayalı Dış Politika Araçları: Uluslararası sistemde uluslar ve örgütlerin menfaatlerini askeri güç dışında kalan araçlar ve yöntemleri kullanarak yerine getirmesi ve kullanmasıdır. 1972 yılında Duchene'nin Avrupa Topluluğunu askeri gücü sınırlı bir grup ülkeler topluluğu olarak tanımlamaktadır.

Gingsberg Avrupa Topluluğunu ne bir ulus devlet ne de devlet dışı bir aktör ne de uluslararası bir örgüt ya da rejim olarak tanımlamıştır. AB soğuk savaş döneminde ABD ve SSCB karşılıklı caydırıcılık ve güç dengesi arasında kalması nedeniyle; AB dış politikada sivil güç unsurlarını ön plana çıkarmıştır. AB'nin sivil güç olma rolünün yapı taşları;

- 1- Ekonomik ve insani yardımlar
- 2-Üçüncü ülkelerle kurduğu ekonomik ilişkiler
- 3-Diplomatik kültürel araçlardır.

<sup>8</sup> Metin AKSOY ve Ömer Uğur, "Avrupa Birliği'nin Dış Politikadaki Aktörlüğüne Etki Eden Güç Unsurları: Sivil Güç, Askeri Güç ve Normatif Güç", Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:12 No:1, 2016 S.215

Dünya kalkınmasında %57 yardım payı ve uluslararası örgütlerle olan ticaret ilişkileri uluslararası alanda sivil gücün göstergeleridir. Mercan 2008 s.103 Ticaret ortaklık ve İşbirliği antlaşmaları üçüncü ülkeleri AB'ye bağımlı hale getirmektedir.

AB adaylık vizyonu coğrafi olarak bir konumlandırılmayla sınırlandırılmış olsa da, AB tarafından uygulanan genişleme politikası sayesinde AB'nin dış politika çeşitliliği artmaktadır. AB genişleme politikaları sonucu ortaya çıkan durum AB'nin bütünlüşme derinleşme çabalarını arttırmaktadır. Kıtanın güvenlik ve istikrarı için bu önemlidir. Balkan Devletleri'nden biri olan Yugoslavya'da yaşanan dağılma sürecinde gerçekleşen kriz sonrasındaki AB'nin uyguladığı genişleme politikası bu duruma örnek gösterilebilir.

Humanitarian Aid and Civil Protection Directorate "ECHO" İnsani Yardım ve Sivil Koruma Genel Müdürlüğü komisyon kararı olmaksızın hareket edebilir ve üç milyon Euro olan harcamaları doğrudan yapabilme yetkisine sahiptir. ECHO Suriye krizinde aktif olarak rol almaya devam etmektedir. AB insani yardımlarda tarafsızlık, yardımseverlik ve serbestlik ilkeleri ön plandadır.

AB gelişmekte olan ülkelerle karşılıklı işbirliğini ve ilişkilerini ilerletmeyi ve güçlendirmeyi hedeflemiştir. Bu hedef doğrultusunda da tutarlı ve kapsayıcı bir kalkınma politikası değil tarihsel bağları olan ülkelerle iş birliği geliştirmektedir. Mevcut olan bu hedefler doğrultusunda gerçekleştirilmek istenen politikalara zıt olan bir unsur, AB'nin sahip olduğu siyasi kriterlerdir. Bu kriterler AB'nin gelişmekte olan ülkelerle ilişkilerinin gelişmesini engellemektedir. Üye ülkeler, koloni geçmişi olan Afrika ülkeleri, Karayip ve Lübnan gibi ülkeler ile ilişkilerini AB üzerinden yürütmektedir.

#### **1.4.Neo Yapısal Fonksiyonalizm Ve Avrupa'nın Siyasi Entegrasyonu**

Avrupa Birliği'nin kuruluş fikrinin altında yatan temel faktörler; ortak değerler ve fikirlere sahip, çıkarları ortak, bölgesel işbirliği ve demokrasiyi benimseyen uluslararası alanda etkin bir Avrupa yaratmaktır. Bunu başarmanın en önemli yolu ise aynı hedefleri olan Ortak Dış Güvenlik Politikasıdır. Avrupa Birliği'nin Ortak Dış Güvenlik Politikasının oluşturulması, kuruluşundan bugüne

uzun bir süreçte gerçekleştirilmiştir. Böylelikle siyasi alanda işbirliği ve devamında ise üzerinde genel bir mutabakatın sağlandığı ortak bir dış güvenlik politikasının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Avrupa'nın temel ekonomik, siyasi ve güvenlik sorunlarının ortaya konulması AB bütünleşmesi ve AB oluşumu açısından oldukça önemlidir. Buna yönelik olarak;

Bu sorunların çözümüne yönelik olarak;

1-Avrupa ekonomisinin düzeltilmesi,

2-Özellikle Almanya'nın ya da hegemonya iddiasıyla ortaya çıkabilecek başka bir Avrupa devletinin Avrupa'nın tamamını güç ve şiddet yoluyla ele geçirmeye yönelik politikaları engellemesi,

3-SSCB'nin yayılcı politikalarının engellenmesi,

4-Siyasi açıdan güçlü bir konuma gelebilmek ve Sovyetler ile Amerika karşısında söz sahibi olabilmek için Avrupa'da siyasi birlik oluşturulması fikri,

Benimsenmiştir.<sup>9</sup>

Bu dört temel hedefin altında yatan asıl sebep, Avrupa'da barış ve istikrarı devamlı kılmak için ulus devletler arasındaki tehlikeli rekabetin ve milliyetçiliğin önüne geçilerek yeni bir uluslar üstü siyasi düzenin kurulmasıdır. Uluslararası düzenin kurulması basit politikalar neticesinde gerçekleşmeyeceği ortadır. Günümüzde uluslararası politika söz konusu olduğunda "teritoryal devlet" sisteminden bahsedilebilir. Teritoryal Devlet sisteminde İç politika ve uluslararası politikalar arasında hukuki, siyasi ve toplumsal farklılıklar bulunması, küresel ortaklık duygusunun zayıf olması, iç hukuk temelli bir yaptırım sistemine sahip olması gibi hususlar teritoryal devlet sisteminin temel özelliklerindedir. Bunun

<sup>9</sup> Çağrı ERHAN, Erhan AKDEMİR "Avrupa Bütünleşmesi" Avrupa Birliği'nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler, der. Belgin AKÇAY, Sevilay KAHRAMAN, Sinem BAYKAL, Ankara, Seçkin Yayınları 2008 s.19

aksine uluslararası örgütler de, bunun tam aksi bir anlayış hâkimdir. Örneğin uluslararası hukuk sistemi ortak bir yaptırım sistemine sahip değildir.<sup>10</sup>

Fikir babası Erns B.Haas olan Neo fonksiyonalizm'in temel konusu, ulus devletlerin tamamen egemen olmaktan vazgeçerek kendi iradeleriyle komşu ülkelerle bütünleşme tercihinde bulunmaları ve aralarındaki sorunları çözmek için geliştirdikleri yeni teknikleri, egemenliğin temel kriterlerine tercih etmeleridir. Neo fonksiyonalizmle ilgili çalışmaları olan bir başka isim olan David MİTRANY Avrupa bütünleşmesini üç kavramla açıklamıştır.

Bunlardan ilki “Fonksiyonel Spill Over” etkisi”dir. Buna göre modern endüstrilerin günümüzde bir ürünle ilgili üretim faaliyetleri birden fazla ülkede gerçekleştirilebilmektedir. Bu durum ülkelerin birbirlerine olan karşılıklı bağımlılıklarını arttırmaktadır. Fonksiyonel Spill Over etkisinin nihai amacı ise; Avrupa topluluklarında temel strateji olan ekonomik işbirliğini teşvik etmek, yaratılan organlar aracılığıyla bütünleşmeyi ilerletmek ve bu süreçte ulusal çıkarların, bu hedefler önünde engel teşkil etmesinin önüne geçmektedir.

İkinci kavram “Siyasi Spill Over Etkisi”dir. Buna göre supranasyonel yapılar kurabilmenin tek yolu teknokrasinin işleyişinde değil kendi amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik çalışan bilinçli aktörlerin aktivitelerinde gizlidir. Bu aktörler ise Ulusötesi çıkar grupları, STK’lar vb kurum ve kuruluşlar olabilir.

Bunların üçüncü ise “ortak tercih ve çıkarların oluşması” sürecidir. Bu süreçte ulusüstü çıkarlar oluşmalıdır. Bu durumun gerçekleşmesi için ülkelerin karşılıklı değer ve imtiyazlarda buluşması gerekir. Bu sürecin yürütülmesi, devletüstü karar verici mekanizmaların işlemesi, yerel teknokrasilerin bu özellikleri kazanmasına bağlıdır. Türkiye’de TÜSİAD’ın AB’ye üyelikte devleti etkilemesi bu etkiye örnek olarak gösterilebilir. Arzulanan bütünleşme sürecini başlatabilmek, materyal ihtiyaçların ve refahın sağlanmasına yönelik çıkarların karşılanmasına bağlıdır. Siyasetçiler kadar çıkar gruplarının kazanımları da ortak tercih ve çıkarların oluşması için önem arz etmektedir.

<sup>10</sup> Joseph S Nye, Jr&David A Welch, Çev. Renan AKMAN,” Küresel Çatışmayı Ve İşbirliğini Anlamak “, 3. Basım, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2011 s.5

Sonuç olarak, Haas'ın formüle ettiği “ Spill Over “ etkisi ekonomide bütünleşmenin artması ilgili sektörde daha fazla bütünleşmeyi ve başka sektörlerde bunun yansımaları beraberinde getirecektir. “Spill Over Etkisi” etkinleşmenin gerçekleşmesi için yüksek otorite tarafından yönlendirilmelidir. Günlük hayatta bütünleşmenin etkileri, insanların doğrudan hissedebilecekleri alanlar için daha uygundur.

Lindberg siyasi entegrasyonu bir süreç olarak ele almıştır. İç ve dış işlerini bağımsız bir otoriteye ikna olmaları konusunda ikna olmaları olarak tanımlamıştır. Ortak Para birimi politikası ve ülkelerin kendi para birimlerini terk ederek Euro'ya geçmeye ikna olma süreci bu siyasi entegrasyonun en önemli göstergelerindedir.<sup>11</sup> Lindberg'e göre uluslararası örgütler bireylere doğrudan ulaşamazlar. Bu yüzden hükümetler arası işbirliği yaratmaktan öteye gidemezler. Ortak bir Avrupa fikri yaratmada bireylere ulaşmak çok önemlidir. Uyum üye devletler istemedikçe dinamiklik kazanmayacaktır. Artan bütünleşme ülkeler arasında sorunlu konuları arttırabilir. Lindberg, Scheingol “Spill Back” kavramı bütünleşmenin yarattığı sıkıntıları formülize etmeye çalışmıştır.

Haas karşılıklı bağımlılık kuralı bütünleşmenin gerçekleşmesi için temel koşulları;

- 1-Çoğulcu sosyal yapı,
- 2-Yeterli endüstriyel gelişmişlik,
- 3-Katılımcılar arasında ortak ideolojik yaklaşım,
- 4- Parlamenter demokrasinin yaklaşımı,

Olarak sıralamıştır.

Neofonksiyonalizm, pazar entegrasyonun ve kanun yapma yetkilerinin merkezi hükümetlerden yüksek otoriteye geçişinin nedenlerini açıklamayı amaçlar. Avrupa'da anlaşmazlıkların çözümünde bu yetki devri git gide güçlenmiştir.

<sup>11</sup> Elif Toprak, ”Neo Fonksiyonalizmden Yapısalcılığa Entegrasyon Kuramları Işığında Türkiye –AB Uyumunu”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, C.7, No.1, Güz 2007, s.69-89

Denetleme yetisi arttırılarak güçlendirilmiş ve genişletilmiştir. Bu süreçte asıl amaç Avrupa’da istikrarın sağlanması ve korunmasıdır. Tek Pazar, ODGP ve bütünleşmenin derinleştirilmesi vb süreçler bu amaca hizmet eder.<sup>12</sup>

Günümüzde küreselleşmenin sonucu olarak, ulusal sınırları aşan bir sermaye ve devletlerarasında var olan bağımlılık ve üretim ilişkileri gelişmektedir. Bu durum ekonomi de devletin rolünün azaldığı tartışmalarına neden olmaktadır. Bilgi teknolojileri sayesinde bilgi akışı hızlandırmaktadır. Katı kültürel değerler değişime dirense de ortak bir batı kültürü yaşama biçimi gelişerek farklı kültürler arasında etkileşim gerçekleşmektedir. Haas bu nedenle uluslararası sistemdeki dönüşümü bilgiye bağlamıştır. Bunun nedeni ona göre çıkarların belirlenmesinde toplumların sahip olduğu değer yargıları ve bilgi önemlidir. Ulus üstü yapılar bu nedenle yerel birimlerle aynı oranda önemlidir. AB karar alma süreçlerinde, kurumların rolü, önemlidir ve birliğin geleceğine yön vermektedir.

Örneğin komisyon otonom bir kurum olarak aldığı kararlar AB mevzuatına göre üye ülkeler için bağlayıcı nitelikte olabilirler. Örneğin Ortak Pazar ile ilgili alanda alınan kararlar bağlayıcı olabilmektedir.<sup>13</sup>

AB’de siyasi bütünleşme genişleme ve derinleşme süreçleriyle ilerleme sağlayan bölgesel bir bütünleşme olarak değerlendirilmektedir. AB üye ülkeler arasında, siyasi, ekonomik, sosyal bütünleştirme çabalarından biri de Ortak Dış ve Güvenlik Politikaları alanıdır. 1980 ve sonrası Avrupa bütünleşmesi Rasyonalizm temelinde yürütmeye çalışmış ve uluslararası sistemi anlayarak ulusal çıkarları bütünleşme sürecine sorun çıkarmasını engelleyerek güvenlik ve istikrarın sağlanması içi karşılaşılan problemlere pratik çözümler getirmeye çalışmıştır.<sup>14</sup>

Haas’ın belirttiği işlevselcilik ülkeler üzerinde değil bir alandan diğer alana yayılmasıdır. AB ulusüstü bir yapı olarak birliğe dahil olanlar için yarar sağlaması ve bu çıkarların üye devletler içindeki STK, İş dünyası vb çıkar gruplarını kapsamaması

<sup>12</sup> Wayne Sandholtz ve Alec Stone Sweet , “Neo-Funtionalizm and Supranational Governance, “Furthcoming in the Oxford Handbook of the European Union,” 2-5 ss

<sup>13</sup> Toprak, age 79-80

<sup>14</sup> S. Sezgin Mercan, “ Siyasal Bütünleşme Kuramları Işığında AB Genişlemesi ”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, C.10, S.1, 2011, ss.67-72

gerekmektedir. AB komisyonu genişleme politikasında aktif bir göreve sahiptir ve mali yardımların onaylanmasında yetkili organlardan biridir. Bu durum komisyonun kararlarının etkinliğini arttırmaktadır. AB ekonomik alanda başlattığı bütünleşme siyasi alanda devam etmiş ve diğer alanları da etkilemiştir. Kısaca Avrupa entegrasyonu AB'nin ulusüstü yapısının unsurlarının bütünleşme sürecinde etkilerini, siyasi, ekonomik, sosyal ve politikalara etkilerinin ulusal, yerel, ve uluslararası düzeye etkilerinin önemini arttırmıştır.<sup>15</sup>

AB genişleme ve üçüncü ülkelerle işbirliği geliştirilerek ortak politika uygulanmasını sağlamak yoluyla istikrar ve güvenliğini korumaya çalışmaktadır. Küresel bir aktör olmasının yolu, en etkili olarak kullandığı alan Ortak Dış Politika ve Güvenlik alanıdır.

---

<sup>15</sup> "Sezgin" , age s.74

## İKİNCİ BÖLÜM

### AB'DE ODGP VE TARİHSEL GELİŞİMİ

#### 2.1. Avrupa'da Birlik Fikri

Avrupa'da birlik kurma fikri tarihsel olarak çok eskilere dayanmaktadır. Dante La Rochefoucauld, William Penn, Saint Pierre, Victor Hugo, Emanuel Kant vb birçok düşünür bu birlikteliğin gerçekleşeceği düşüncesinde olan kişilerdir. Fransız yazar Victor Hugo Avrupa Birliği konusunda şu düşünceleri açıklamıştır. “ABD nasıl yeni bir dünyayı taçlandırdıysa, bir gün gelecek Avrupa Birleşik Devletleri eski dünyayı süsleyecektir. İster benimsensin, ister reddedilsin, birlik fikri, hiç durmadan yakılıp yıkılan, kasılıp kavru lan kıtanın bin yıllık hülyası olarak her zaman varlığını sürdürecektir.” Victor Hugo gibi birçok düşünür Avrupa'da birlik fikrini savunmuştur. Avrupa'da gerçek anlamda birlik oluşturma fikri İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıktı. Avrupa'da devletler arasında çıkar çatışmaları çok ciddi seviyelere ulaşarak büyük bir yıkıma neden olmuştur. Bu yıkıma neden olan savaşların Avrupalı devletlerin arasındaki anlaşmazlıklar ve çıkarların çatışmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.<sup>16</sup>

Avrupa'da bazı dönemlerde Kutsal Roma İmparatorları, Napolyon, Hitler vb liderler bazen yıkıcı yöntemlerle, soylular ittifakı, etnik birlik ve ideolojik temellere dayandırarak Avrupa'da birliği sağlamaya çalışmışlardır. Modern devlet yapısının oluşmasından sonra düşünürler daha çok bu birlik düşüncesi dar ulusal çıkarlar ve bağılılıkları üzerine kurgulandı. Ortak güvenlik politikası oluşturulma sürecinde ilk olarak dinsel özelliklere sahip bir yapıda gerçekleşmiştir. Haçlı Seferleri ile Avrupa'nın Osmanlı İmparatorluğuna karşı ortak ordu kurma gayretleri bu durumun ilk göstergelerinden sayılabilir.

Birleşik Avrupa fikrini gerçekleştirmek için ilk somut eylemler, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından ortaya çıkmıştır. Savaşın yıkıcı etkilerinden etkilenenler,

<sup>16</sup> Rıdvan KARLUK, Avrupa Birliği, Kuruluşu, Gelişmesi, Genişlemesi, Kurumları, BETA, 2014, s.3-5

kurtuluş yolu olarak Avrupa devletleri arasında birlik oluşturulması fikrini öne sürmüşlerdir. İki savaş arası dönemdeki bu girişimler, İkinci Dünya Savaşı yıllarında daha da netleşmeye başlamıştır. İki büyük savaşın Avrupa'ya olan korkunç yıkıcı etkisi, yeni ve farklı bir güvenlik politikası ve kavramının gerekliliği üzerinde düşüncelerin oluşmasına neden olurken, daha bütünleştirici yaklaşıma sahip olan Avrupa Federasyonu kurulması fikri kıta genelinde destek toplamaya başlamıştır.<sup>17</sup>

### 2.1. Brüksel Antlaşması ve Soğuk Savaş Dönemi ve Öncesi :

Güvenlik, kavramının temeli “varlığını koruma ve sürdürme” amacına yönelik her türlü eylem ve davranışı kapsamaktadır. Uluslararası sistemde, aktörler farklı güvenlik algısı ve ihtiyacına sahip olabilmektedir. Analiz düzeyi olarak “devlet” esas alındığında güvenlik kavramı, devletin toprak bütünlüğünü ve egemenliğini korumak temeline dayanmaktadır. Buna bağlı olarak güvenlik kavramı özellikle 1940-1970 arası dönemde daha çok askeri ve stratejik düzeyde ele alınmıştır. Almanya'nın İkinci Dünya Savaş'ında yarattığı yıkıcı etkiler sonucunda Alman tehdidine karşı 17 Mart 1948 tarihinde İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg arasında imzalanmıştır. Anlaşmada Avrupa'nın güvenlik ihtiyaçları ve SSCB'nin yaratabileceği tehditler göz önüne alınmıştır. Anlaşmadan kısa bir süre sonra gerçekleşen Prag darbesi SSCB'den gerçekleşebilecek bu tehdidin realitesini ortaya koymuştur. Dünya'da küreselleşmenin etkisiyle birlikte çevresel sorunlar, etnik-dinî çatışmalar, kitle imha silahlarının yayılması, uluslararası terörizm devletlerin güvenliğini tehdit eden yeni ve daha karmaşık sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Soğuk Savaş dönemi, uluslararası politikada yeni bir dengeye dönüşümün başlangıcı olurken, devletlerin güvenlik sistemlerinde de değişikliklere neden olmuştur. Soğuk Savaş yılları boyunca özellikle ortak güvenlik anlayışı çerçevesinde, 4 Nisan 1949'da kurulan NATO'nun üye ülkelerin bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü korumak amacıyla, dönemin önemli gelişmeleri arasında yer alır. Sovyet yayılcılığının önlenmesi, Soğuk Savaş yılları boyunca NATO'nun öncelikli hedefi olmuştur. Brüksel Antlaşması, imza atan devletlerin hava güçlerinin

<sup>17</sup>Sertif DEMİR "Avrupa Güvenlik Mimarisinin tarihsel Gelişimi ve Türkiye'nin Bu Güvenlik Mimarisindeki Yeri", Nisan 17 2017, (Erişim) <http://atif.sobiad.com/sobiadfiles/sobiadarsiv2/TBTKK/guvenlikstrti/84534.pdf> 17 Nisan 2017, s.16

tek bir çatı altında toplanmasını, askerî araçların ortak üretimini, Ruhr bölgesinin kolektif savunmasını içeriyordu. İngiltere ve Fransa'nın savaştan güç kaybederek çıkması nedeniyle Avrupa Savunması için ABD'nin desteğinin hayati olduğu düşüncesindedirler. Berlin şehrinin SSCB tarafından ablukaya alınması bu gerekliliğin ne kadar önemli olduğunun göstergesidir. 4 Nisan 1949'da Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatını (NATO) kuran Washington Antlaşmasına giden süreçte; ilk Avrupa Güvenlik girişimi olan Brüksel Antlaşması ile NATO'nun kurulmasının alt yapısının oluşturduğu antlaşmadır.<sup>18</sup>

Avrupa bütünleşme sürecinde Avrupa Ortak Dış ve Güvenlik Politikası Önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. AB'nin siyasi varlığının devamı için ihtiyaç duyulan ODGP günümüze kadar tam anlamıyla gerçekleştirilememiştir. Bu başarısızlığın birçok nedeni vardır. Bu nedenleri incelendiğinde en temel sorunlardan birisinin AB üyesi ülkelerin ulusal çıkarlarını ön plana çıkarmasını görmekteyiz. Bu durumun nedeni farklı ulusal çıkarlara, tarihsel geleneklere ve dünyanın diğer bölgeleriyle farklı siyasi ilişkilere sahip üye devletler, dış politikayı egemenliklerinin göstergesi olarak düşünmektedirler. AB de ODGP'nin temelleri 1970 tarihinde yayımlanan Lüksemburg raporu ile işlevsel hale gelen Avrupa Siyasi İşbirliği (ASİ) ile gerçekleştirilmiştir. AB üyesi devletlerin dış politika konuların da işbirliği sürecine gitmeleri topluluk normları dışında geçici bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. AB'nin uluslararası sorunlar üzerinde etkili; tek bir sesle dile getirilen küresel politikada etkili ve önemli bir aktör olma amacına ulaşmasının etkili ve tutarlı bir ODGP oluşturmasıyla gerçekleşecektir.

Avrupa Komisyonu'nun dış ilişkilerden sorumlu eski üyesi Chris Patten tarafından Avrupa Dış Politikasını "birçok sıfat ama çok az fiille ifade edilen politika olarak" belirttiği AB'nin dış politikasının günümüzdeki haliyle uluslararası alanda etkin bir aktör olarak yer almadığı çoğunluk tarafından kabul edilen bir gerçektir.<sup>19</sup> (20 klsr) AT üyesi ülkeler dış politika alanındaki koordinasyonu, 1970'lerde Avrupa Siyasi İşbirliği (ASİ) sürecinde hükümetler arası yapıda

<sup>18</sup>“ DEMİR ", age s.17

<sup>19</sup> Haydar EFE, " Avrupa Birliği'nin Ortak Dış Güvenlik Politikası" Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt:7, sayı:1, 2008, ss 66-67

gerçekleştirmiştir. Avrupa Siyasi İşbirliği aslında dış işleri bakanları toplantılarını düzenlemek için oluşturulmuştur. Avrupa Tek Senedi yürürlüğe girene kadar ASİ kendine özgü bir örgütsel yapıya sahip değildir. ASİ'nin genel çerçevesi uzun süreli planlama yapılmasına engel teşkil ediyordu. Bu sınırlamalar AT'nin ortak bir davranış geliştirilmesi çabalarına engel olmaktadır. ATS dış politikada Avrupa'nın işbirliğinin geliştirilmesi ve uygulamaları alanında hükümler içermektedir. Böylelikle ATS ile birlikte ASİ Avrupa dış politikasının belirlenmesinde çaba sarf etmeyi taahhüt etmiş ve resmen tanınmıştır.<sup>20</sup> Avrupa Birliği'nin ortak dış ve güvenlik politikasının antlaşmalarda yer alması Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle mümkün olabilmiştir. 1990'lı yıllardan günümüze geliştirilmeye çalışılan ve halen gelişme halinde olan AB'nin ODGP'ndaki bu gecikmenin nedeni bu alandaki çabaların AB üyesi ülkelerin ulusal çıkarlarını ön plana çıkarmasından kaynaklanmaktadır. Uluslararası sorunlar karşısında devletlerin davranış ve tutumları farklılıklar göstermektedir. Ülkelerin sahip farklı kültürel değerler ve kimlik unsuru bu durumu etkilemektedir. Küresel bir aktör olmak isteyen AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası oluşturmak zorundadır. Ortak Avrupa ordusu kurma düşüncesi 1950 yılında Plevne planı gerçekleştirilmeye çalışılmış ve 1954 yılında Fransa devletinin veto yetkisi hakkını kullanması sonucu başarısız olmuştur. Plevne planının başarısız olmasıyla birlikte Roma antlaşmasından sonra AB bütünleşme sürecinde ekonomik alanlar ve ortak bir pazar gerçekleştirilmesi hedefleri üzerine odaklanmıştır. Dış politika vb konular yüksek politika alanı olarak görülerek bu alanların antlaşmalarda yer almasından kaçınılmıştır.<sup>21</sup>

Avrupa'da siyasi birlik bir ve ortak bir dış politika fikri Roma ve Paris antlaşmalarıyla söz edilmiş ve giriş metninde "Avrupa halkları arasında giderek daha sıkı bir birliğin temellerini atmaya" kararlı olduğu belirtilmiştir. 1961-1962 yıllarında De Gaulle'ün çabaları sonucunda AST'den sonra ikinci girişim olarak düşünülebilecek İkinci Fouchet planı üzerinde çok sıkı müzakereler gerçekleştirilmiştir. Oluşturulmak istenen siyasi birlikteliğin temel amacı Üye

<sup>20</sup> Burak TANGÖR "Dış Güvenlik ve Savunma Politikaları", Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikaları, Okuma Kitabı, der. Belgin AKÇAY-İlke GÖÇMEN, Seçkin Yayınlar, Şubat 2014 s.625-629

<sup>21</sup> "EFE" age 67-68

devletlerin ortak çıkarlara sahip karşılaşılan problemlerde ortak bir dış politika benimsemesi; üye devletlerin gerçekleştirebilecek her türlü saldırıya karşı güvenliklerinin güçlendirilmesi ve ortak bir savunma politikasının birliğin üyeleri tarafından kabul görerek oluşturulmasıdır. Bu planda devletlerin egemenlik yetkileri üzerinde bir kısıtlamaya yer verilmemiştir. 1960'lı yıllarda ekonomik bütünleşme alanında gerçekleştirilen başarılar topluluk alanında olmasa bile ortak bir dış politika alanında hükümetler arası alanda işbirliği konusunda cesaretlendirdi. 1970'li yıllarda AT dışişleri bakanları Lahey Zirvesin Dawignon Raporunu kabul ettiler. “ Paris ve Roma Antlaşmalarının önsözlerindeki belirtilen ruha uygun olarak, ortaya konulan ilk gerçek şudur ki; siyasi birlik iradesi Avrupa Toplulukları'nın ilerlemesinde her zaman itici güç olmuştur” ifadesiyle siyasi birlik amacının altı çizilmiştir. Rapor, Topluluk üyelerinin dış politika alanında işbirliğine verdikleri değeri açıkça ortaya koymakta ve tek sesle konuşma isteklerini dile getirmekteydi.<sup>22</sup>

AP'nin Siyasi İşler Komitesi ve bakanlarının dış politikada işbirliği çerçevesinde danışma konularında sorunları tartışılması maksadıyla altı ayda bir toplanacağı bildirilmiştir. Bu toplanmanın amacı dış politika alanında işbirliği amacının başarılması için, dışişleri bakanlıkları arasında düzenli bilgi alış veriş ve görüşmelerle önemli uluslararası sorunlara ortak tepkiler vermek; ortak davranışlar benimsenmesiyle Topluluk içi dayanışmanın güçlendirilmesi, dış politika sorunları üzerine uyumu artırmak; gereken şartlarda ortak harekât tarzı gerçekleştirilmesi olarak hedeflenmiştir.

Luksemburg raporunun yayınlanmasıyla Avrupa Siyasi İşbirliği sürecinin resmi olmayan başlangıcı sayılabilir. ASİ uygulamaları sayesinde üye ülkeler arasında ortak bir politika gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. AT'da önemli bir karar organı Avrupa Konseyi ASİ'nin eş güdümlü bir politikada gerçekleştirilmesine önemli katkılar sunmuştur ve ASİ süreci ilerledikçe bütünleşme üye devletler arasında bütünleşme ve siyasi birlik düşüncesinin gerçekleştirilmesinde itici güç

---

<sup>22</sup> “EFE” age 68

olmuştur. Avrupa'da ortak bir dış politika oluşturulmasının yolunun siyasi işbirliğinin geliştirilmesinden geçtiğini belirtmiştir.<sup>23</sup>

İngiltere'nin öncülüğünde sunulan Londra Raporu'nda üye devletlere dış politikada terörizm ve silah güvenliği vb alanlarda Avrupa Komisyonu'na danışma sorumluluğu tekrar belirtilmiştir.<sup>24</sup>

1983 yılındaki Avrupa Konseyi Stuttgart (Solemn) Deklarasyonunda; güvenliğin siyasi boyutlarına ek olarak ekonomik tarafını vurgulamıştır. Stuttgart Deklarasyonu, ortak bir politika üreten uygulayan bir Avrupa yaratılması bölgede barışın korunmasına önemli görev üstlenebileceği üzerinde durulmuştur. 1980'lerde Asi yapısına savunma bakanlarının eklenmesiyle Batı Avrupa Birliği'nin Roma Deklarasyonu ile harekete geçirilmeye çalışılması ODGP'nin geliştirilmesinde temel gelişmelerden biridir. Avrupa Tek Senedinin 1986 yılında imzalanmasıyla Asi hukuki bir temele dayandırılmıştır. ODGP'NİN temel yapısını oluşturan ASİ süreci sırasında ortak dış politika, uluslararası örgütler alanında ortak bir davranış benimsenmesini bu sorunlar karşısında bildiriler yayınlanarak ortak politikalar ve yaptırımlar uygulanmaya çalışılmasına rağmen ekonomik bütünleşme çabalarının yanında zayıf ve eksik kalmıştır.<sup>25</sup>

### 2.3. Soğuk Savaş Sonrası Dönem

1980'lerin ortalarından itibaren güvenlik kavramının kapsamı değişmeye başlamıştır. Soğuk Savaş döneminin bitmesi ve iki kutuplu dünya sisteminin ortadan kalkması sonucu 1991 yılı sonrasında, kavramın anlamı ve kapsamı önemli ölçüde değişmiştir. Günümüzde güvenlik savaştan korunmak veya savaşı engellemekle sınırlı kalmamakta, varlığını sürdürmek ve refahı artırmak amacıyla her türlü tehlikelerden korunmayı da içermektedir.

<sup>23</sup> Beril Dedeoğlu, "Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci II Avrupa Birliği'nin Yakın Geçmişi", Düünden Bugüne Avrupa Birliği, Derleyen: Beril Dedeoğlu, Boyut Yayınları, Ekim 2003, İstanbul, s. 55.

<sup>24</sup> "EFE" age 69

<sup>25</sup> "EFE" age 69-70

Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle birlikte Avrupa'daki ve uluslararası politika alanında ve Avrupa'da gerçekleşen hızlı değişim gerçekleşen olaylar karşısında ASİ'nin yetersiz kaldığı görülmektedir. Özellikle Bosna Krizi ASİ yapısının eksikliklerini çok net şekilde ortaya koymuştur. Maastricht Antlaşması ve sonrasında asıl tartışma alanlarından biri ODGP oluşturmuştur. Sovyet tehdidinin ortadan kalmasıyla birlikte tek kutuplu dünya düzeninde Avrupa'nın ABD'yi dengeleyecek bir güç olarak küresel aktör olma çabaları ön plana çıkmaktadır.<sup>26</sup> Maastricht antlaşmasıyla birlikte ilk kez ortak bir dış politika hedefi ile üye devletlerin dış politika araçlarını ilerleyen süreçte uyumlaştırmaktan farklı olarak tekleştirmeyi kabul ettiler. Maastricht egemenlik yetki alanları ile ilgili olarak üye ülkelere kısıtlamalar getirmiştir ve bütünleşme sürecini 3 ana başlıkta toplamıştır. Bu başlıklar: Ekonomik ve Parasal Birlik (EPB), Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) ve Adalet ve İçişleri alanında işbirliği'dir.<sup>27</sup> Maastrich antlaşmasından sonra AB uluslararası alanda insan hakları, demokrasi gibi temel ilkeleri ve ortak değerlerini ODGP araçlarıyla savunmuştur. Soğuk Savaş sonrası dönem yaşanan istikrarsız durum Sovyetler Birliğinin sahip olduğu askeri ve nükleer gücün terörist unsurlarca sahip olunması, SSCB'den ayrılan bölgelerde yaşanan çatışmalar, artan ırkçılık vb birçok durum Avrupa'da barış ve istikrar için risk oluşturmaya başladı. Bu durumun sonucu olarak birlik kendi önlemlerini almak zorunda kalmış ve ODGP'ye ihtiyacı vardır.

Maastricht antlaşması'nın 23. Maddesine göre dış politika ve güvenlik konusunda "Konsey tarafından alınan kararlar oy birliği ile alınır." İfade ODGP için önemli bir engel oluşturmaktadır. Üye devletlerin sahip olduğu veto hakkı karar alma sürecini yavaşlatmakta hatta engellemektedir. ODGP'yi tanımlamak ve uygulamak ve ilgili kararları alınması için tekili organ Bakanlar Konseyidir. Üye devletler konsey başkanlığını 6 ay süre ile sırasıyla gerçekleştirirler. Konsey sekreteryası, Genel sekreter-Yüksek Temsilci Konsey Başkanlığına yardım eder ve komisyon ODGP konusunda tek yetkili organ değildir. Üye devletler de komisyonla birlikte

<sup>26</sup> Haydar EFE, "Soğuk Savaş Döneminde Avrupa'da Ortak Dış Politika Oluşturma Çabaları", Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt.9, No:1, 2010, 60

<sup>27</sup> Erhan AKDEMİR "Avrupa Kimliği", Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikaları, Okuma Kitabı, der. Belgin AKÇAY-İlke GÖÇMEN, Seçkin Yayınlar, Şubat 2014 s.52-53

yetkilidir. Ayrıca konsey Avrupa Parlamentosuna karşı sorumludur. Parlamento konseye soru sorma ve tavsiyede bulunma hakkına sahiptir. Fakat Avrupa Komisyonu'nun ODGP alanındaki çalışmalarla bütünüyle ilgili olduğu belirtilmiştir. (ABA mad. 27) (ABA mad. 21) Birliğin uluslararası alandaki eylemi; kurulmasına, gelişmesine ve genişlemesine ilham kaynağı olan ve dış dünyada desteklemeyi hedeflediği şu ilkelere dayanır: demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve temel özgürlüklerin evrenselliği ve bölünmezliği, insan onuruna saygı, eşitlik ve dayanışma ilkeleri ile Birleşmiş Milletler Şartı'nda yer alan ilkelere ve uluslararası hukukun ilkelerine saygı. Birlik, bu paragrafın birinci alt paragrafında belirtilen ilkeleri paylaşan üçüncü ülkelerle ve uluslararası, bölgesel veya küresel örgütlerle ilişkiler geliştirmek ve ortaklıklar kurmak amacıyla çaba gösterir. Birlik, özellikle Birleşmiş Milletler çerçevesinde, ortak sorunlara çok taraflı çözümler bulunmasını destekler. 2. Birlik, aşağıdaki amaçlara ulaşmak üzere, ortak politika ve eylemler tanımlar ve izler ve uluslararası ilişkilerin tüm alanlarında yüksek seviyede bir işbirliği için çalışır.<sup>28</sup>

Balkanlarda yaşanan kriz gösterdi ki ODGP oluşturulması için Maastricht antlaşması ile yürürlüğe giren düzenlemelerin yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle AB Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası oluşturulması sürecine hızlandırmaya karar verdi. Soğuk savaş dönemi süresince Avrupa güvenliğinin en önemli unsura sahip olan NATO'nun geleceği tartışılmaya başlanmıştır. 1991 yılında gerçekleştirilen Roma zirvesi sonrasında AB'nin ortak dış ve güvenlik politikası yeni güvenlik algısına dönük konsept açıklamıştır. Ocak 1994 Brüksel zirvesinde Bu kavram; kriz yönetimi görevleri için askeri kapasitesinin tekrar yapılandırılarak güvenliğe daha geniş kapsam getirilmesi ve Batı Avrupa Birliği'nin bağımsız bir politika geliştirilebileceğine dair uzlaşmayı sağlamıştır. NATO kurumsal yapısı içinde Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği( AGSK) kavramı ortaya çıkarılmış olup NATO ve BAB'ın bir arada gerçekleştirdikleri Birleşik Müşterek Görev Gücü (BMGG) kavramı yaratılmıştır. AGSK'nın ortaya çıkmasındaki ana unsur Avrupa devletlerinin güvenlik ve savunma alanında daha çok sorumluluğa sahip olmaları ve

<sup>28</sup> <http://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>, 02.07.2017, s.15

bu alandaki etkinliklerini ittifak içinde arttırmaktır. Avrupa güvenliği konusunda ABD ve NATO üzerindeki sorumluluğun paylaşılmasıdır.<sup>29</sup>

1996 yılında Almanya'nın Berlin şehrinde gerçekleştirilen Bakanlar Toplantısında BAGSK ve BMGG kavramları ile ilgili olarak NATO'dan "ayrılabilir ama ayrı olmayan" kuvvetler düşüncesine dayandırılmaktadır. AB'nin Aralık 1995 yılında İspanya'nın Madrid şehrinde 15 üyenin devlet başkanları ve Avrupa Komisyonu başkanı katılımıyla gerçekleştirilen toplantıda Avrupa siyasi gündemini kabul ettiler. 1997 Amsterdam Antlaşması'nda üye devletlerin arasındaki farklılıklar nedeniyle, ODGP hakkında önemli bir ilerleme sağlanamamıştır. ODGP ile ilgili kararların oybirliği ile alınması kuralı devam ettirilmiş karar alma sürecini esnek hale getirmek için "yapıcı çekimserlik uygulaması getirilmiştir. Avrupa Konseyi tarafından gerçekleştirilecek ortak eylem, ortak strateji belirlenmesi hususunda nitelikli çoğunlukla karar alma sürecinin daha çok kullanılması amaçlanmıştır.

1 Şubat 2003'de yürürlüğe giren Nice Antlaşması da nitelikli çoğunlukla karar verilen alanlar artırılmış ve kriz yönetim operasyonlarında Siyasi ve Güvenlik Komitesi'nin rolü arttırılmıştır. Nice Zirvesi'yle gerçekleşen diğer bir yeni kavram "arttırılmış işbirliği" kavramıdır. Arttırılmış işbirliği kavramı oybirliğiyle karar alma sürecinin başarılabilmesi mümkün olmadığı zamanda üye devletlerden bir kısmının karar almasına imkan tanıyan arttırılmış işbirliği kavramı ile askeri ve savunma ile ilgili konular dışında olmak koşuluyla, en az sekiz üye devletin katılımı şartıyla üye devletlerin bir kısmının kendi aralarında karar almalarına olanak sağlamıştır.<sup>30</sup>

#### **2.4 "Avrupa Güvenlik Ve Savunma Politikası" (Agsp) Oluşturulması**

NATO'dan bağımsız ODGP yaratılması fikri İngiltere tarafından benimsenmemiştir. İngiltere'nin sahip olduğu savunma ve güvenlik alanında veto yetkisinin kaldırılması ve ABD tarafından Avrupa Savunma Politikası geliştirilmesine yönelik politikalara destek verilmesinin sonucu olarak, Aralık 1998

<sup>29</sup> EFE" age 70-73

<sup>30</sup> EFE" age 73-74

tarhinde gerçekleştirilen SaintMalo Zirvesi'nde AB'nin savunma rolünü genişletilmesi konusunda ortak bir karara varan Fransa ve İngiltere uluslararası krizlere müdahale edebilmek için askeri güce sahip özerk bir hareket kapasiteye sahip olunması konusunda anlaştılar. Avrupa Birliği'nin bu anlaşmada ki hedefi, Avrupa güvenliğinde duyulan endişeyi yok etmek yerine, örgütü uluslararası alanda daha etkili hale getirmek için bir savunma boyutu kazandırmaktır.

Avrupa'nın II. Dünya savaşı sonrası uluslararası arenada eski gücünü yeniden kazanmak ve AB'nin uluslararası arenada yeniden sahneye çıkmasını gerçekleştirmektir. AB'nin NATO'dan bağımsız bir güvenlik boyutu kazanması amacının ortaya konulduğu St. Malo Bildirisi'nin yayımlanmasından kısa bir süre sonra yaşanan Kosova Krizi sırasında Avrupa Birliği'nin oldukça etkisiz ve yetersiz kalması üzerine AB Köln Zirvesi'nde, Avrupa liderleri kendi savunma ağını kurmak için ortak bir savunma stratejisi konusunda fikir birliğine vararak, 2000 yılının sonuna kadar AGSP'nin ve AB içinde bir askeri gücün oluşturulmasını kararlaştırdılar. AB'nin NATO'ya ihtiyaç duymadan kendi güvenlik örgütüyle krizlere müdahale etmesi amaçlanarak, AGSP'nin ana ilkeleri benimsenmiştir. Sonraki süreçte, Marsilya Beyannamesi ile işlevini yitirmiş durumda olan BAB, AB'ye dâhil edilmiştir. Böylece AB, NATO'dan bağımsız olarak kendi güvenliğini kendi sağlama konusunda önemli adımlar atmıştır. 1999 Köln Avrupa Konseyi'nde, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın genel çerçevesi ve AGSP konusunda karar almak için gerekli olan kurumsal çerçeve çizildi ve güvenlik ve savunma sorunları üzerine karar almak için gerekli özerk bir kapasite geliştirme kararı alındı. Artık AGSP, ODGP'nin önemli bir parçası haline gelmiştir. Köln'de gerçekleşen zirvede Batı Avrupa Birliği misyonunu bitirerek 2000 yılında feshedilmesine karar verildi ve insani yardım, kurtarma operasyonları, barış sağlama, koruma ve kriz yönetimi görevleri AB'ye devredildi. Hızla gelişen AGSP'nin hızlı gelişimi ABD'yi rahatsız etmiştir. Fakat özerk bir yapıya ulaşmasını desteklemiştir

Avrupa Konseyi, Aralık 1999'da düzenlenen Helsinki Zirvesi'nde, "karar almada özerklik ve NATO'nun dahil olmadığı uluslararası krizler karşısında AB'nin önderliğinde askeri hareketleri gerçekleştirebilme konusunda kararlı bir tutum izleyerek, ODGP'yi geliştirmeye dönük kararlar almıştır. AB üyesi ülkelerin 2003

yılından itibaren 60.000 kişilik bir Acil Müdahale Gücü'nün 60 gün içinde bir askeri operasyon çerçevesinde kriz bölgesine gönderilebilecek bir kuvvetin oluşturulması ana amaç olarak belirlendi.<sup>31</sup>

Üye devletler, "Petersberg Görevleri" dahilinde oluşturulan "Acil Müdahale Gücü" olarak isimlendirilen bu gücün Avrupa Ordusu olmadığı belirtilse de herkes tarafından böyle görülmektedir. Helsinki Zirvesi'nde, Genel İşler Konseyi'nin toplantılarına savunma bakanlarının da katılması karar verilmiştir. Haziran 2000 Feira Zirvesi'nde de kriz bölgelerinde konuşlandırılması maksadıyla 5000 polis memurundan oluşan bir güç oluşturulması kararı "kriz yönetiminin sivil yönleri" güçlendirilmiştir. Ek olarak, AB üyesi olmayan Avrupalı NATO üyelerinin AB öncülüğünde yapılacak operasyonlara katılabilmesi için gerekli yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Köln Avrupa Konseyi kriz yönetimini, AGSP'yi güçlendirme sürecinin ana omurgasını oluşturmuştur. Sonrasında gerçekleşen her Avrupa Konseyi, ODGP'nin ayrılmaz bir parçası olan AGSP'nin kapsamında Birliğin özerk hareket etme kapasitesini geliştirilmeye çalışılmıştır. BAB bu güçleri Bruksel antlaşmasının 5. Maddesine göre, İnsani misyonlar ve kurtarma misyonları Barış misyonları, barışı sağlama, çatışmanın önlenmesi ve kriz yönetimi görevlerinde kullanabilir.<sup>32</sup>

Nice Zirvesi'nde alınan kararlar sonucu yeni askeri yapılar kurulmuş ve Siyasi Komite yerine ulusal temsilcilerden oluşan, görevi uluslararası gelişmeleri takip etmek, politikalar tanımlamak ve uzlaşmış olan bu politikaların uygulanma süreçlerinin takip edilmesi için "Siyasi ve Güvenlik Komitesi" kuruldu. Bu anlaşmada dikkat çeken en önemli madde üye bir devlet sldırıya uğrarsa BM antlaşması 51. Maddeye uygun olarak kendi imkan ve kabiliyetleri doğrultusunda yardım ve destek yükümlülüğü getirmektedir.<sup>33</sup>

AB Güvenlik ve Savunma Politikası- İlk Beş Yıl, Başlayan çatışmalara müdahale etme kapasitesini geliştirme ve bu alanda uluslar arası işbirliğini geliştirme

<sup>31</sup> EFE" age 74-76

<sup>32</sup> Burak TANGÖR "Dış Güvenlik ve Savunma Politikaları", Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikaları, Okuma Kitabı, der. Belgin AKÇAY-İlke GÖÇMEN, Seçkin Yayınlar, Şubat 2014 s.601

<sup>33</sup> TANGÖR age s.598-599

şeklinde amaçlar belirlemiştir. 20 2000 yılında Brüksel’de üye devletlerden bazıları, Acil Müdahale Gücü’nün kapasitesinin artırılması amaçlanmıştır. Sonrasında “Hedef 2010” ile AGSP’nin önüne yeni hedefler konularak, AGSP’nin eksiklikleri giderilmeye çalışılmaktadır. Aralık 2001’de yapılan Leaken Zirvesi’nde AB’nin kriz yönetim operasyonlarını uygulayabilecek duruma geldiği, yani AGSP’nin işlevsel bir yapıya sahip olduğu ilan edilmiştir. AGSP’nin yer alan asıl eksiklik birliğe üye ülkelerin bütçelerinde yer alan savunma harcamalarına ayrılan payın düşük olmasıdır. AGSP’nin gelişiminde zorlaştırmaktadır.<sup>34</sup>

### **2.5. AB’nin Küresel Konumu:**

AB uluslararası aktör olarak küresel sahneye çıkmak için aceleci politiklardan uzak durmuştur. Geçmiş dönemlerde Avrupa’da yaşanan yıkıcı savaşlar bu durumda etkili olmuştur. AB yumuşak güç ve sivil güç unsurları ile gerçekleştirdiği müdahaleler sert güç unsurlarına göre daha az maliyetlidir. Soğuk Savaş Dönemi boyunca ve Avrupa güvenliği NATO/ABD tarafından sağlanması nedeniyle sert güç unsurlarına fazla ihtiyaç duymamıştır. Soğuk Savaş döneminin bitmesi, dünya da güç dengelerinin değişmesi, küreselleşme ile birlikte güvenlik ve tehdit algısı değişim göstermektedir. Soğuk savaş sonrası dönemde Avrupa küresel alanda önemi azalmıştır. Bu değişimle birlikte ABD için yeni müttefikler, rakipler ortaya çıkmaktadır. BRİC ülkeleri buna örnek gösterilebilir. AB’nin bir askeri güç olarak uluslararası bir katör olabilmek için ODGP geliştirmeye çalışıldı. Balkan Krizlerinde ortaya çıkan durum AB güvenliğinin ana hattının NATO tarafından oluşturulduğudur. AB, BM ve NATO ile birlikte yürütülen operasyonlarda destek unsuru olarak yer almaktadır. Fakat gerçekleştirdiği bu operasyonlarda NATO ve BM’nin gerisinde kalmaktadır. ODGP konusunda ulusların kendi çıkarları doğrultusunda hareket edebilme kapasiteleri ve ulusal çıkarları ABD, Rusya, Çin vb. güçler tarafından kullanılmaktadır. AB’nin küresel güç olabilmesi için geçilmesi gereken en zor süreçtir. Uluslararası krizlerde etkin olmayan bir Avrupa karşımıza çıkarmaktadır. İki kutuplu dünya soğuk savaş sonrası tek kutuplu dünya düzenine dönüşmüştür. İlerleyen dönemde ve günümüzde Çok kutuplu bir dünya sistemi

<sup>34</sup> EFE” age 76

ortaya çıkmaktadır ve dünyada ABD hegemonyasının gücü azalmaktadır. Rusya ve Çin yükselen gücü ile ABD hegemonyasına rakip olmaktadır. AB dünyada uluslararası normların geçerli olması gerekliliği ortaya koyup sivil ve yumuşak güç olarak ortaya çıkmış ve güçlenmiştir. Savunma ve güvenlik alanında gerçekleştirilmek istenen işbirliği zorlu süreçler sonucunda ilerleme kaydetmiştir. Küreselleşme ve değişen sınırlar ve tehdit unsurları sonucunda birlik politikaları revize etmek zorundadır. Kendi güvenliği tek başına sağlayabilmek ve uluslararası alanda büyük aktör olarak yer almak istemektedir. Bu başarının sağlanabilmesinin tek yolu sert güç olarak tek başına hareket edebilmesi kapasitesine sahip olabilmesi yetisiyle gerçekleşebilecektir.<sup>35</sup> Küreselleşme ve bilgi çağı ile birlikte uzak tehdit kavramı ortadan kalmıştır. Siber savaş vb. kavramların ortaya çıkması bile bu durumun göstergesidir.

---

<sup>35</sup> Cengiz DİNÇ, “Sivil Güç, Realist Oyuncu ikileminde Avrupa Birliği’nin Küresel Konumu Üzerine Tartışmalar”, Uluslararası Hukuk ve Politika, Cilt.7, No.28, Aralık 2011, ss. 89-124

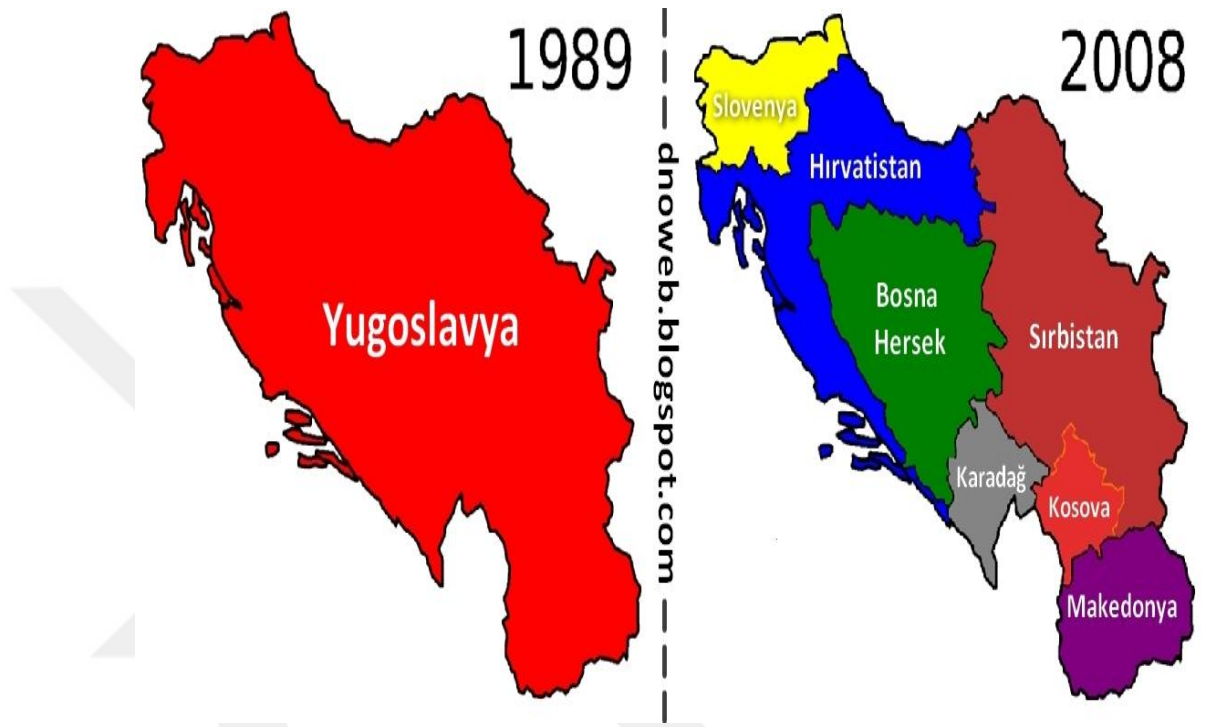
## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### AB, BALKAN KRİZİNDE, BOSNA-HERSEK, KOSOVA VE SURİYE KRİZİ GÜVENLİK POLİTİKALARI

#### 3.1. BALKAN KRİZİN'DE YUGOSLAVYA'NIN DAĞILMA SÜRECİ

Balkanlarda meydana gelebilecek istikrarsızlığın Avrupa'nın tamamını etkileme riskine karşı ABD, AB ve Türkiye müşterek bir politika izlemiştir. Bu bölgede yaşanan kriz diğer bölgeleri etkileme olasılığına sahiptir. Bu bölge de 500 yıl Osmanlı egemenliği hüküm sürdü ve 17. yy sonuna doğru Türkler bu bölgede hakimiyetini kaybetmeye başladı ve 1878 Berlin antlaşması ile Balkanlarda sınırlar yeniden çizildi. Osmanlı devletinde meydana gelen çöküşle birlikte artan milliyetçilik akımı bağımsızlık hareketlerine neden oldu ve bu akıma Sırbistan, Bulgaristan ve Yunanistan'ın katılımıyla Türkler Kosova, Makedonya ve Arnavutluk'tan uzaklaştırıldı. Bu durumu fırsata çeviren Sırp 1913 yılında eski Sırbistan ve Makedonya'yı topraklarına dâhil ederek genişlettiler. Birinci Dünya Savaşı sonucunda Avusturya-Macaristan İmparatorluğu yıkılmasıyla, Hırvatistan, Dalmaçya, Bosna-Hersek, Slovenya ve 1389'dan beri bağımsız olan Karadağ topraklarında yaşayan Slovenler, Hırvatlar, Boşnaklar ve Sırp 1913 yılında "Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı" ismi altında bir araya geldiler. Sonraları bu krallığın ismi "Yugoslavya Krallığı" ismini almıştır. Bu krallık 1929 yılına kadar hüküm sürdü. İkinci Dünya savaşı sırasında Almanya'nın işgaline uğramıştır. İkinci Dünya savaşı sırasında Josep Broz Tito'nun başkanlığında gerçekleşen bir toplantı sırasında "Her millet kendi dilini, dinini, kültürünü, bayrağını serbestçe kullanacak" kararları alındı. Rusya'nın desteği ile 1943 yılında Tito ülkenin yönetimini eline geçirdi. Geçici bir hükümet kurarak Yugoslavya'nın eşit halklardan meydana gelen federal bir topluluk olduğunu ilan etti. İkinci Dünya Savaşı sonunda Almanlar Yugoslavya'dan

çekildiğini ilan etmesi üzerine Tito Yugoslavya Ferderal devletini ilan etti. Alman kararlar Müslümanlar ve Türkler için uygulanmadı.<sup>36</sup>



Şekil 1. Yugoslavya harita

(<https://www.stratejikortak.com/2017/01/bosna-savasi-ikinci-endulus-soykirimi.html/yugoslavya-haritasi-3>)<sup>37</sup>

Yugoslavya, 1990'lara kadar çok uluslu federal bir yapıya sahip, 23 milyonu aşan bir nüfus ve 223 bin kilometrelik yüzölçümü ile birçok etnik grubun bulunduğu, balkanlarda yer alan bir devlettir. Yugoslavya içinde Bosna-Hersek, Hırvatistan, Karadağ, Makedonya, Sırbistan ve Slovenya oluşan 6 federe devlet yer almaktadır. Bu 6 federe devlet farklı etnik gruplardan oluşmaktadır. 1980'lerde yaşanan ekonomik krizlere ek olarak etnik milliyetçilik akımının eklenmesi sonucu

<sup>36</sup> Giray Saynur BOZKURT, "Tito Sonrası Dönemde Yugoslavya Bölgesinde Türkler ve Müslümanlar", Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, X/2, Kış 2010, s.51-55

<sup>37</sup> (<https://www.stratejikortak.com/2017/01/bosna-savasi-ikinci-endulus-soykirimi.html/yugoslavya-haritasi-3>) (Erişim) 04.06.2017

Yugoslavya devleti dağılma sürecine girmiştir. 1989 yılında Miloseviç tarafından Kosova ve Voyvodina'nın özerklikleri kaldırılınca ve Karadağ yönetimini değiştirip kendisine bağlaması sonucu diğer federe devletler Sırbistan yönetiminde bir Yugoslavya'da yaşamak zorunda kaldılar. Yugoslavya'nın dağılma süreci ilk başlarda ülkenin iç meselesi olarak görülürken bölgede çıkan çatışmalar sonucu yaşanan süreç uluslararası bir boyut kazanmıştır. Yugoslavya'da yaşanan krize sonraları BM, AGİT, Avrupa Topluluğu sonraları AB gibi uluslararası örgütler sürece kendileri dahil olmuştur.

## **3.2. BOSNA-HERSEK KRİZİ**

### **3.2.1. Bosna-Hersek Krizi Tarihsel Süreci**

Yugoslavya lideri Tito Soğuk savaş dönemi süresince SSCB ile sorunlar yaşamıştır. Ülkenin istikrar ve güvenliğini sağlamak için Müslüman nüfusa kurucu halk statüsü vermiştir. 1980'li yıllarda Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlıkları Avrupa tarafından kabul görmüştür. Tito sonrası dönemde ise Yugoslavya'da istikrarsızlık büyümüştür. Etnik milliyetçiliğin artmasına neden olan istikrarsız ortam sonrasında Bosna Hersek Aliye İzzetbegoviç liderliğinde SDA partisi 1992 yılında bağımsızlık için referandum kararı almış ve oylama sonucunda bağımsızlık sonucu çıkmasına müteakip Sırlar tarafından sürekli saldırıya uğramışlardır. Yaklaşık üç buçuk yıl süren savaş kanlı ve insanlık dramlarına sahne olmuştur. Etnik milliyetçiliğin körüklediği duygularla Avrupa'nı İkinci Dünya Savaşından sonra en kanlı katliamlarından biri olan Srebnitza katliamına sahne olmuştur. 1991 yılında dönüşümlü olarak başkanlığın yürütüldüğü Bosna'da devredilmesi gereken başkanlık Sırların bunu sabote etmesi nedeniyle Hırvatların temsilcisi Stipe Mesiç'e teslim edilemiştir. Krajina bölgesinin demografik yapısını değiştirmeye yönelik girişimler

üzerine Hırvat-Sırp çatışması ortaya çıkmış ve Yugoslavya Federal Sisteminde gerçekleşen bu kriz bir Boşnak-Hırvat ittifakı oluşmasını sağlamıştır.<sup>38</sup>

Federal sistem sayesinde, Sırlar sahip oldukları bürokratik ve askeri gücü diğer etnik gruplar üzerinde bir baskı unsuru kullanmıştır. Yugoslavya'nın çöküşünü engellenerek toparlanmasında kilit rol üstlenen bir strateji belirlemiştir. Boşnaklar tarafından ilan edilen tarafsızlık kararı Avrupa Topluluğu tarafından kabul görmüştür. Srebrenitzsa katliamı sonucu yaklaşık olarak 8000 Boşnak soykırımla yüzleşmiştir. AT, BM, ABD, NATO vb uluslararası örgütler bu kanlı katliam karşısında tepkisiz kalmışlardır. NATO'nun Sırlara yapılması planlanan saldırılarını engelleme girişim-lerinde bulunmuştur.<sup>39</sup>

Bosna Krizi Avrupa için istikrar ve güvenlik sorunu yaratmıştır. Avrupa barışı için risk oluşturmuştur. Avrupa güvelğinde asıl aktör olan NATO ve ABD olmadan Avrupa güvenliğinin sağlanmasının mümkün olmadığıdır. AT, BM, NATO gibi kuruluşlar çatışmaların önlenmesin de yavaş hareket etmesi bu örgütlerin meşruiyetini tartışmalı bir konuma getirmiştir. Yugoslavya'da iç çatışma olarak başlayan bu kriz ilerleyen zamanlarda bölgesel bir tehdide dönüşmüş v Rusya, Çin gibi diğer güçlerde soruna dahil olmuştur. Barışın yeniden tesis edilmesi için taraflar Dayton Antlaşmasını imzalamak zorunda kalmıştır. Dayton antlaşması %51 Boşnak-Hırvat Federasyonuna geriye kalan %49'lık kısım Sırlara bırakılmıştır. Bölgede NATO barış gücü konuşlandırılmıştır. Savaşta bölgeden kaçan insanların büyük çoğunluğu geri dönmüştür. Boşnak, Hırvat ve Sırlar Dayton antlaşmasını imzalamak zorunda kalmışlardır. Antlaşma sonrası sorunlar devam etmiştir. Devam eden süreçte Kosova krizi ortaya çıkmıştır.<sup>40</sup>

<sup>38</sup> Gül Tuba Dağcı-Adnan Dal, "Soğuk Savaş Sonrası Bosna- Hersek Bağımsızlık Süreci ve Aliye İzzetbegoviç", Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 2006,Sayı:11, ss.109-113

<sup>39</sup> Gül Tuba Dağcı-Adnan Dal, age, s.114

<sup>40</sup> Gül Tuba Dağcı-Adnan Dal, age, s.115-117

### 3.2.2 Bosna- Hersek ve Yeni Dünya Düzeni

Bosna krizi öncesinde dünyayı değerlendirdiğimizde; 1989 yılı ve sonrasında Doğu Almanya ve Batı Almanya birleşmiş ve doğu bloku içinde yer alan sosyalist rejimler yıkılmaya başlamıştır. Soğuk savaş döneminin sona ermesiyle dünya ABD hegemonyasında tek kutuplu bir dünya sistemine geçiş yapmaktadır. ABD başkanı George Bush tarafından ilk olarak “Yeni Dünya Düzeni “ kavramı kullanılmıştır. Irak Devleti’nin Kuveyt’ten çıkarılmasının ardından birçok kez bu kavram kullanılmıştır. Yeni dünya düzeni kavramının altyapısı Francis Fukuyama tarafından kurgulanmıştır. Fukuyama National Interest isimli dergide yayınlanan, “Tarihin Sonu” adlı makalesinde; dünyada savaşların sona erdiğini, ulusların istikrar ve refahını sağlayacak tek sistemi liberalizm olarak tanımlamıştır. Tarihte milliyetçilik, nasyonel sosyalizm liberalizm karşısında savaşı kaybettiler. Tüm bu sebeplerden dolayı yenedünya düzeni liberalizm olacaktır görüşünü savundu.

Samuel Huntigton tarafından yayınlanan “Kültürlerin Çatışması” adlı makalede ABD başkan George Bush tarafından getirilen kavram inandırıcılığını yitirmiştir. Bosna-Hersek krizi yeni dünya düzeni kavramının geçersiz olduğunun göstergesi olmuştur.

Fukuyama’ya göre Yeni dünya düzenini demokrasi ve insan haklarının korunmasında önemli bir role sahiptir. Avrupa’ya göre demokrasi dünyanın her yerinde desteklenmelidir. Demokrasi değerlerine sahip ülkeler terörist faaliyetlerin yanında yer almaz ona karşı mücadele yürütürler. Demokrasi ile yönetilen devletler çatışma ortamına engel olur ve olası bir savaştan kaçınırlar.

Dünya genelinde bütün devletlerin egemenlikleri ve toprak bütünlüklerini korumak tam anlamıyla mümkün müdür? Bu alanda tam bir uzlaşma sağlamak imkânsızdır. Küresel güçlerin zorlamasıyla imzalan Dayton antlaşması sorunu tamamen çözememiştir. Devam eden süreçte Kosova Kiriz ortaya çıkmıştır.

Uluslararası alanda istikrarın %100 sağlanması imkânsızdır çünkü uluslararası disiplinde gerçek aktörler devletlerdir. Devletler ulusal çıkarlarını korurlar. Bu ulusal çıkarları gerçekleştirmek için yeterli güce sahip oldukları anda her türlü aracı kullanabilirler.

### 3.2.3. Bosna-Hersek Güvenlik Yönetimi, AB ve AGİT

Bosna-Hersek 1 Mart 1992 tarihinde gerçekleştirilen referandum sonucu, kararını bağımsızlık yönünde bildirmiştir. Referandum sonucu sonrası süreçte Nisan 1992 tarihinde bağımsızlık ilan etmiş ve alınan karar uluslararası toplum büyük bir kısmı tarafından kabul görmüştür. Bu karar 4 yıl süren bir iç savaşın başlangıcı olmuştur. Uluslararası örgütler, BM, Nato, AB ve AGİT, girişimleri sonucu Dayton antlaşması sonucu kriz sona erdirilmiştir. AT barış elçisi göreviyle Peter Carrington azınlık haklarının korunması şatıyla Yugoslavya Federal Cumhuriyetinin dağılmasının kabul edilebileceğini belirtmiştir. AT tarafından tanınmanın temel koşulu olarak görmüştür. AB tarafından Bosna-Hersek de European Union Police Mission (EUPM) Avrupa Polis gücü görevlendirilmiştir. Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikaları kapsamında gerçekleştirilen ilk görevdir. AB gücü European Union Force “EUFOR” oluşturulmuştur. Yaklaşık 7000 askerden oluşan güç, AB üyesi 22 ülke ve 11 diğer ülkelerden olmak üzere 33 ülkenin katılımıyla oluşturulan bir yapıdır. NATO imkânlarından faydalanarak bölgede görev yapmıştır. Avrupa ile bütünleşme, Bosna-Hersek tarafından benimsenen temel hedeflerinden biridir. Bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi doğrultusunda AB İstikrar ve Ortaklık Süreci “Stabilisation and Association Process SAP”, yoluyla gerekli şartları gerçekleştirmesi yoluyla AB’ye üye olma fırsatı sunulmuştur. Bosna-Hersek günümüzde AB üyelik konusunda aday bir ülke olup, bu amaçla yürütülen faaliyetler devam etmektedir.<sup>41</sup>

Bosna-Hersek’te güçlü ve sürekli bir barışın sağlanması , demokrasiye işlerlik kazandırılması için; 18 Aralık 1995 tarihinde AGİT bölgede göreve başlamıştır.

<sup>41</sup> Burak TANGÖR, Avrupa Güvenlik Yönetimi Bosna, Kosova ve Makedonya Krizleri, Ankara, Seçkin Yayınevi, Mart 2008,s.115-116

Öncelikli olarak çoğulcu bir politik ortam için destek sağlamıştır. Kurumsal yapının güçlendirilmesini amaçlamıştır. Demokratikleşme bölümü devlet kurumlarının güçlendirilmesi ve ülkede güçlü bir sivil toplum oluşturulmasına yardımcı olmuştur. Bu amaçla eğitim, insan hakları, azınlık hakları vb alanda bir bölgeye katkıda bulunmuştur.<sup>42</sup>

### **3.3. KOSOVA KRİZİ**

#### **3.3.1. Kosova Krizi Tarihsel Süreci**

Kosova tarihini inceleyecek olursak; Birinci Dünya Savaşından sonra kurulan Sırp-Sloven krallığında Sırp hegemonyası karşımıza çıkmaktadır. Arnavutlar etnik, din ve dil yapısı farkından dolayı azınlık grup olarak yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu bölgede uygulanan politikalarla asimile edilmeye çalışılmıştır. Yaşanan çatışmalar sonucu göç etmek zorunda kalmışlardır. Bölgenin demografik yapısını değiştirmeye dönük politikalar uygulanmıştır. 1921 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımına göre Kosova'daki Arnavutların oranı %65,8 iken 1939'da bu oran %54,4'e düşmüş, buna karşılık Sırpların oranı %21,1'den %33,1'e çıkmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Kosova, İtalyan güçleri tarafından Arnavutluk'la birleştirilmiş ve gerçekleşen bu durum kolonileştirme döneminde yerleştirilenler öncelikli olmak üzere birçok Slav kökenlinin bu bölgeden göç etmesine neden olmuştur. İkinci Dünya Savaşının sona ermesiyle Kosova, Bölgesel Halk Konseyi'nin verdiği karara istinaden Arnavutluk'tan ayrılarak, yeniden Yugoslavya'ya dahil olmuştur. Arnavutlar Tito döneminde resmî bir çok hakka sahip olsa da uygulamada kamuda çalışanların önemli bir kısmının Sırp olması Arnavutlar üzerinde baskının devam etmesine neden olmuştur. 1968 yılı Arnavutlar açısından kırılma noktasıdır. Yeni yasal uygulamalar sonucu Cumhuriyete yakın haklar verildi. Bu dönemde ulusal sembol olarak bayraklarını bile kullanabildikleri görülmektedir. 1974 yılında Kosova, Voyvodina özerk bölge ilan edilerek federasyondan ayrılma hakkı hariç hemen hemen federe cumhuriyetlerin sahip

---

<sup>42</sup> Tangör, age, 116-117

olduğu haklar verilmiştir. 1980 yılında Tito öldükten sonra Arnavutlar üzerinde baskı ve tehditler artmaya başladı. Bu baskı ve tehditleri protesto etmek için toplanan Arnavut üniversite öğrencilerine çok sert polis müdahalesi Tito sonrası Arnavutlar için ortaya çıkan zor sürecin göstergesi olmuştur ve Sırp-Arnavut çatışmasının şiddetlenmesine neden oldu. 1988 yılında Trepçe madenlerinde çalışanların gerçekleştirdiği eylemler bölgede sıkıyönetim ilan edilmesine neden oldu. Geniş katılımlı bu eylemler Sırp milliyetçiliğinin yükselişiyle birlikte Sırp lider Milisoviç döneminde uygulanan baskılar daha da arttı. 1989 yılında Kosova ve Voyvodina'nın özerkliklerini kaldırılması ve Sırbistan'a bağlı bir alan haline haline getirmesi, Kosova'daki "kırılgan denge"yi daha da bozdu ve Yugoslavya'nın dağılma sürecini net bir şekilde ortaya koymaya başladı.<sup>43</sup>

1990'larda Yugoslavya'da ivme kazanan bağımsızlık hareketleri Kosova'da yaşayan Arnavutları etkilemiş ve bağımsızlık talebinde bulunmalarına neden olmuştur. Bu durumun sonucu olarak 1991'de tek taraflı olarak Kosova Cumhuriyetini ilan etmeleri sonucu bölgedeki iç savaş ve çatışmalar şiddetini arttırarak istikrarsız ve güç savaşlarına sahne olan bir bölge konumuna gelmiştir. 1999 yılında NATO'nun BM kararıyla müdahalesi sonucu BM himayesi altına alınarak KFOR'un (barış gücü) bölgede yer almasıyla bölge huzura kavuşmuştur.<sup>44</sup>

Kosova da gerçekleşen egemenlik mücadelesinin temelini Arnavut-Sırp mücadelesi oluşturmaktadır. Söz konusu mücadele bir çok anlaşmazlıkları barındırmakta olup; Arnavutlar ve Sırp'ların kendini Kosova'da hakimiyet kurma isteğinden kaynaklanmaktadır. Kosova sorunun ortaya çıkmasında 3 temel neden karşımıza çıkmaktadır. Birincisi milliyetçilik akımlarında gerçekleşen yükseliş, ikincisi coğrafi konumu ve yer altı kaynakları, üçüncüsü üst bir ortak Yugoslav kimliğinin oluşturulmamasıdır. Tüm bu nedenlere ek olarak 1989 yılın da Berlin Duvarı'nın yıkılması ve sonrasında Sovyetler Birliği'nin dağılması ile Yugoslavya'nın Batılı ülkeler açısından önemini azaltmıştır.

<sup>43</sup> Demirtaş Coşkun, Birgül, "Kosova'nın Bağımsızlığı ve Türk Dış Politikası (1990-2008)", Uluslararası İlişkiler, Cilt 7, Sayı 27 (Güz 2010), s. 56-59.

<sup>44</sup> Burak TANGÖR, Avrupa Güvenlik Yönetişimi Bosna, Kosova ve Makedonya Krizleri, Ankara, Seçkin Yayınevi, Mart 2008,s.118

### 3.3.2. Kosova Krizinde AB Güvenlik Politikaları

Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nde özerk bir bölge olarak yer alan Kosova'da temel konu iki temel uluslararası hukuk hakkı arasında gerçekleşen çatışmadan kaynaklanmaktadır. Self-determinasyon hakkını kendisine dayanak noktası oluşturarak tam bağımsızlık isteyen Arnavutlar ve ülke bütünlüğü hakkını kendisine dayanak alarak geniş özerklik isteyen Sırlar arasında gerçekleşen çekişmeden kaynaklanmaktadır. İki taraf içinde yükselen bir milliyetçilik ön plana çıkmaktadır. Çatışmaya neden olan kanıtları incelediğimiz de Arnavut milliyetçiler Osmanlı vilayet sistemi mirasını ön plana çıkarırken; Sırlar Ortaçağ Sırbistan Krallığında Kosova'nın merkeze bağlı olmasını ön plana çıkarmaktadır.<sup>45</sup> 1989 yılında Sırbistan tarafından Kosova'nın özerklik hakkının tek taraflı olarak ortadan kaldırılması ve özerklik sayesinde sahip olunan hakların kaybedilmesiyle çatışmalar hızlanmıştır. 1990'ların sonuna doğru Kosova Kurtuluş Ordusu kurulmuş ve Arnavutların bağımsızlık kazanabilmesi için şiddet kullanılması dahil her türlü aracın kullanılması amaçlanmıştır. İbrahim Rugova liderliğinde sivil itaatsizlik eylemlerinde bulunulmuştur.

Kosova krizinde belirleyici unsurlardan bir tanesi ABD'nin tutumu olmuştur. Bu bölgede yaşanacak bir krizin geniş çaplı bir istikrarsızlığa neden olmasından çekindiği için; öncelikli politika olarak Kosovalı Arnavutların korunmasına yönelik bir politika savunmuştur. Bölgede sıcak çatışmaların başlamasıyla özel bir temsilci göndererek Yugoslavya'yı şiddet kullanmaması konusunda uyararak Rusya Federasyonunun karşı çıkmasına rağmen ekonomik yaptırım öngören uygulamayı hayata geçirmiştir. Çatışmaları şiddetlenmesi ve yaklaşık 400.000 insanın evlerin uzaklaştırılması büyük bir insani drama neden olurken; uluslararası toplum bölgesel bir krize dönüşmesinden kaygı duymaya başlamıştır.

Kuzey Atlantik Konseyi 12 Haziran 1998 tarihinde savunma bakanları düzeyinde Kosova Krizi konulu gündemle toplanarak alınabilecek tedbirlerle ilgili değerlendirmeler de bulunulmuş ve olası birçok askeri operasyon üzerinde

<sup>45</sup> Micheal Waller, Kryil Drzov ve Bülent GÖKAY (eds), Kosova: The Poltics Of Delusion Of London, Frank Cass, 2001, s.6-9

durulmuştur. BM Güvenlik Konseyi 1199 sayılı karara atıfta bulunarak aşırı şiddet kullanılmasından duydukları kaygıyı belirterek çatışmalara son verilmesi çağrısında bulunulmuştur. NATO'nun 18.11.1998 tarihinde çatışmaların şiddetlenmesi üzerine askeri müdahalesi sonucu Belgrad'da Mlisoviç'le yapılan görüşme sonucu uzlaşmaya varılmış ve AGİT kararlarına uyulmasının gerçekleştirilmesi amacıyla Kosova Denetim Misyonu kurulması (Kosova Verification Mission) ve NATO'dan havadan gözlem misyonu konusunda anlaşmaya varılmıştır. BM Güvenlik Konseyi'nin 1160, 1199 sayılı kararlarında yer alan ateşkes kurallarının uygulanması, bölgede yer alan güçlerin gözlemlenmesi ve bölgede insan hakları ve demokrasinin kurulması sürecinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Çatışmaların yeniden şiddetlenmesi sonucu KDM Mart 1999 tarihinde bölgeden geri çekilmiştir.<sup>46</sup>

AGİT bir süre çatışmaların engellenmesi hususunda aktif rol üstlense de kalıcı bir çatışmasızlık ortamı yaratılmasında kalıcı bir barışı sağlayamamıştır. Yugoslavya'nın şiddetlenen çatışmalar sonucu bölgeye ABD elçisi olarak Holbrooke temsilci olarak göndermiştir. Yapılan görüşmelerden sonuç çıkmaması üzerine 24 Mart 1999 tarihinde NATO ilk kez BM'de karar alınmadan kendi başına karar alarak askeri bir harekât gerçekleştirmiştir.<sup>47</sup> Gerçekleştirilen müdahale sonucu 10 Haziran 1999 tarihinde Milisoviç yönetimi tarafından NATO'nun belirlediği kurallar üzerinde anlaşılmasıyla NATO KFOR adı altında Kosova'ya yerleşmiştir. BM Genel Sekreteri tarafından atanan UNMIK isminde bir misyon bu bölgede sivil yönetimin üstlenilmesi görevini almıştır. Bu süreçten sonra bazı küçük çaplı şiddet olayları meydana gelse de geniş çaplı bir çatışma ortamı olmamıştır. Kriz sonrasında devam eden süreçte gerçekleşen yargılamalar Kosova'da yönetimi etkilemiştir. 8 Mart 2005 tarihinde yargılanan Ramuş HARADİANAY istifa etmiştir. Bu durum güvenlik seviyesinin arttırılmasına neden olmuştur.

BM nezdinde Kosova'nın nihai statüsüne ilişkin görüşmeler 20 Ocak 2006 tarihinde Finlandiya eski Cumhurbaşkanı Mathi ATHİSARİ'nin başkanlığında

<sup>46</sup> Burak TANGÖR, Avrupa Güvenlik Yönetişimi Bosna, Kosova ve Makedonya Krizleri, Ankara, Seçkin Yayınevi, Mart 2008, ss.118-120

<sup>47</sup> İlhan Uzgels, "Bağılantısızlıktan Yalnızlığa Yugoslavya'da Milliyetçilik ve Dış Politika", Mustafa TÜRKES ve İlhan UZGEL (Der.), Türkiye'nin Komşuları, Ankara, İmge, 2002 s.164-165

gerçekleşen görüşmeler de AB ve ABD heyetlerinden temsilcilerde yer almıştır. Sırpların uluslararası örgütlere yönelik sert eleştirilerine karşılık ABD Dışişleri Bakanı Rice Kosovalı Sırpların haklarının korunacağına dair açıklamalarda bulunmuştur.<sup>48</sup> BM gözetiminde birçok görüşme gerçekleştirilmiş olsa da Kosova ve Sırp yönetimi arasında bölgenin geleceğine dönük ortak bir bakış açısının gerçekleştirilmesi zordur. 1999 yılında çatışmaların sonlandırılmasından sonra Kosova'yı idare eden BM bir sonuca ulaşılması için ciddi çabalar sarf etmektedir. Uluslararası aktörler bu konuda anlaşamamaktadır. Rusya Kosova'da tam bağımsızlık için zamanlamanın erken olduğu düşüncesinde iken ABD tam bağımsızlık verilmesi düşüncesindedir. AB diplomatların nu antlaşmanın kabul edilmesi durumunda Kosova'nın AB üyeliği olasılığını belirtmişlerdir. Kosova sorununu Rusya batı ile müzakere aracı olarak elinde bir koz olarak değerlendirilmektedir.<sup>49</sup>

### 3.3.3 Kosova Krizinde Güvenlik Yönetimi'nde AB ve AGİT

Kosova'da Mart–Haziran 1999 döneminde gerçekleştirilen müdahalenin Balkanlarda farklı yansımaları neden olmuştur. Refah ve istikrarın sembolü olan Avrupa da Balkanlardan bir mülteci akını başlaması Avrupa'yı Kosova krizine müdahil olmak durumunda bırakmıştır. 1995 tarihinde imzalanan Dayton antlaşmasından sonra görünürde bölgesel bir yaklaşım sürdürerek Rayamount sürecini başlatmıştır. Bu sürecin amacı karşılıklı iletişim ile bölgesel işbirliğini geliştirmek ve ekonomik imarın desteklenerek güçlendirilmesi amaçlanmıştır. AB'nin bu amaçla kurduğu Reconstruction Agency Özel bir İmar Ajansı kuruluşunda uluslararası toplumu Güney Avrupa İstikrar Paktına katılması için ikna etmiştir. 2000'li yıllarda AB üye ülkeleri Zagreb zirvesinde batı balkanlar için istikrar ve ortaklık süreci başlatmıştır. BM güvenlik konseyinde Yugoslavya ve Kosova dâhil silah ambargosu kararı sonucu AB Yugoslavya uçaklarına AB hava sahasını kapatmıştır. Kosova yaşanan çatışmalar AB'nin çatışmaların önlenmesi

<sup>48</sup> Burak Tangör, a.g.e, s.123

<sup>49</sup> Burak Tangör, a.g.e, ss.125-127

hususunda eksikliklerini ortaya koymuş ve Avrupa’da barış ve istikrarı korumak ve sağlamak Avrupa bütünleşme sürecinin temelini oluşturduğundan

### **3.4 SURIYE KRİZİ**

#### **3.4.1 Suriye Krizine Genel Bir Değerlendirme.**

Arap baharı 2011 yılından itibaren Arap dünyasında otoriter rejimlere karşı oluşan ayaklanmaların sonucu olarak girilen değişim sürecidir. Bu değişim sürecini başlatan ilk hareket Tunus’ta ortaya çıkmıştır. Tunus’la başlayan süreç Mısır, Libya gibi ülkeleri etkisi altına almış ve günümüzde en belirgin şekilde Suriye Krizi ile devam etmektedir. Suriye’deki olaylar Ortadoğu da meydana gelen Arap baharı zincirinin son halkasıdır. Bu krize neden olan asıl problem iktidarı elinde bulunduran Esad rejiminin reform yapacağına dair verdiği sözleri tutmaması ve büyük miktarda tutuklamalar gerçekleştirerek muhalifler üzerinde artan baskılar neticesinde başlamıştır. Suriye de devam eden olaylar incelendiğinde; Arap baharından etkilenen diğer ülkelerden ayıran farklı olduğu görülmektedir. Mısır ve Tunus’daki hak ve özgürlük taleplerinin aksine Suriye deki olaylar iktidarı ele geçirmek için iç çatışmalara dönüşmesi bu durumun göstergesidir.<sup>50</sup>

Suriye de Rusya, İran, Çin ve batının Suriye iç savaşına müdahil olmasıyla Suriye meselesi içinden çıkılmaz bir hal almaya başlamıştır. Bu güç mücadelesi Türkiye’nin Suriye politikası etkilemekte ve bu karışıklık komşu ülkeler için ulusal güvenlik tehditleri oluşturmaktadır. Suriye krizini zorlaştıran ilk sebep değişik aktörlerin bu krize dâhil olması Rusya ve İran’ın Suriye politikalarında gösterdiği tutum sorunun çözümünü zorlaştırmaktadır. Batının politikalarını ise muhaliflerin İslami gelenekten gelmesi nedeniyle Esad rejimine tercih edilip edilemeyeceği konusunda tereddütler yaşamaktadır. Uluslararası toplumun Suriye’ de ki krizi bitirmede yetersiz olması. BM güvenlik Konseyinde Çin ve RUSYA ‘NIN veto yetkisi olması sorunun çözülmesini güçleştiriyor.<sup>51</sup>

<sup>50</sup> Atilla Sandıklı ve Cenap ÇAKMAK , “ Reconstruction Of Syria”, BİGESAM, 19-22

<sup>51</sup> Sandıklı ve ÇAKMAK, age 23

### 3.4.2. Suriye Krizinde Rus Politikası

Tarihi olarak Ortadoğu bölgesi Ruslar için önemlidir ve Kudüs şehri Hristiyan Ortodokslar için kutsal bir yerdir. Ruslar, Ortadoğu'nun jeopolitik önemi, tarihi bağları, enerji politikaları vb bir çok faktörlerden kaynaklı olarak Ortadoğu coğrafyasına ilgi duymaktadır ve bu ilgi devam etmektedir.<sup>52</sup>

1989-1991 yıllarında Berlin Duvarının yıkılması ve SSCB'nin dağılması sonucu, ABD ve kendi hegemonyasında bulunan NATO ile birlikte uluslararası alanda dünya jandarması gibi hareket etmeye başladı. 11 Eylül 2001 İkiz kulelere terör saldırılarını ABD'nin Afganistan, Irak'ta gerçekleştirdikleri müdahaleleri dayandırdığı meşruiyet zemini olarak kullandı. ABD'nin Irak müdahalesi, Rusya'nın Ortadoğu'da etkisinin var olmasını sağlayan denge ve statükonu sorgulamış oldu.

Arap baharından da önce eski Sovyet coğrafyasında 2004 yılı itibari ile başlayan renkli devrimler Gürcistan, Ukrayna ve Kırgızistan'da batı yanlı grupların iktidara gelmesine neden olmuştur. Dolayısıyla Rusya Federasyonu bağımsızlığının ilk yılları Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya'da sıkıştırılması ile bağlayan sürecin Orta Doğu'da da devam ettiğini anlamasını sağladı.<sup>53</sup>

Arap baharı sonucu benzer iktidar değişiklikleri Ortadoğu coğrafyasında kaybetmesine neden olacaktı. ABD'nin Ortadoğu ve Avrasya bölgelerinde uyguladığı bu politikalara karşı ilk uyarı Rusya Devlet Başkanı Putin tarafından 2007 yılında Münih konferansında yapılan açıklama da; "ABD'nin tek kutuplu dünya düzeninin kabul edilmeyeceğini", belirtmiştir.<sup>54</sup> Daha önce Libya'da, jeopolitik enerji çıkarlarına sahip olan Rusya çok ciddi zarar görmüştür. Rusya aynı politik

<sup>52</sup> Ümit Özdağ ve Yelda Demirağ, "Rusya'nın Suriye Politikası ve Türk-Rus İlişkilerine Etkisi", Stratejik Derinlikte Savrulan Türk Dış Politikası okuma kitabı, der. Özdağ Ümit ve Demirağ Yelda, Ankara, Kripto Yayınevi, 2016, ss.75-78

<sup>53</sup> Orkhan Gafarli, "Russian Foreign Policy in Light of Changing Balances in the Middle East." Turkish Policy Quarterly 11.1 (2012): 141-149.

<sup>54</sup> Washington Post: "Putin's Prepared Remarks at 43rd Munich Conference on Security Policy" 12 Şubat 2007

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/02/12/AR2007021200555.html>

hatayı Suriye’de tekrarlamamaya çalıştı. Suriye Rusya için Orta Doğu’nun jeopolitiği şekillenecek ve yeni enerji politikaları açısından önemli ve sahada olması gerekliliğinin farkındadır.

Rusya’nın Ortadoğu politikalarında etkili olan ana unsur enerji politikalarıdır. Son dönemde Doğu Akdeniz’de Kıbrıs ve Mısır arasında bulunan bölgede bulunan enerji kaynakları paylaşımında yer almaya çalışmaktadır. Aynı zamanda Avrupa pazarına çıkarılması istenen Katar ve İsrail gazının Suriye üzerinden yeni boru hatları çıkarılması planlarından bilgi sahibi olmakta ve bu politikayı kendi Avrupa politikaları açısından tehlike olarak algılamaktaydı. Bu iki proje ile birlikte Suriye Kürdistan Koridorunun Akdeniz’e uzana yeni enerji yolu projesi olduğu anlaşılmaktadır. Avrupa’nın enerji kaynakları açısından Rusya devletine bağımlı durumdadır. Batının bu bağımlılığı Rusya devletinin etki alanını genişletmektedir. Suriye rejimi, Rusya devleti açısından diğer bir önemli husus Suriye Rejimine gerçekleştirilen Silah ithalatı ekonomisinde önemli bir yer tutar. Rusya devletinin demografik yapısı incelendiğinde, % 15 Müslüman nüfusa sahiptir ve İŞİD terör örgütüne yaklaşık 2000 vatandaşının katılması Rusya açısından bir İç güvenlik sorunu oluşturmaktadır.

### **3.4.3 Suriye Krizinde ABD Politikası**

Körfez savaşı sonrasında, özellikle Barack Obama tarafından ABD başkanlık seçimlerinin kazanılmasından sonra, Ortadoğu bölgesinde gerçekleşen sorunlara direk müdahil olmaktan kaçınmıştır. Bu politikanın belirlenmesinde Obama tarafından başkanlık seçimleri sırasında vaat edilen Bush döneminde ki müdahaleci politikalara karşı yürütülen kampanyalar etkili olmuştur. Bush döneminde uygulanan politik anlayış ABD’nin tek süper güç olarak kalmasını sağlamaktır. ABD kendi egemenliğini tehdit edebilecek bir tehlike algıladığında, uluslararası örgütlerle sürekli bir şekilde işbirliği içinde hareket edebilmesi mümkün değildir. Bu nedenle doğrudan bir tehdit algıladığında tek başına politika yürütmekten kaçınmamalıdır ve ABD’nin askeri harekât kapasitesi artırılmalıdır. ABD politikaları genel olarak değerlendirildiğinde yeni tehdit Ortadoğu’dan bölgesinden Doğu Asya bölgesine yönelmiştir ve yeni tehdit Çin ve Kuzey Kore olarak belirlenmiş ve Küba ve İran gibi

lkelerle iletişim kanallarını açık tutulması yönünde politikalar benimsenmiştir. Arap baharı sürecinin başlangıcı ve Tunus'ta gerçekleşen olaylar sonucu Ortadoğu coğrafyasında ilgilenmek zorunda kalmıştır ve bu bölge ABD çıkarları açısından hala önemli olduğu gerçeğini ortaya koymuştur. Bu alanda öncelikli mücadele alanı olarak İşİD terör rgt ile mücadele olarak belirlemiştir. Bu mücadelede Irak'ta hkmetle işbirliği içinde daha aktif bir politika uygularken Suriye'de basit hava operasyonlarıyla sınırlı kalmıştır. Suriye krizinde ilk dönemlerde muhalif grupları organize etmeye çalışmış, sonrasında bu politikaları müttefiklerine bırakarak İşİD terör rgt ile mücadeleye odaklanmıştır.<sup>55</sup>

#### 3.4.4 Suriye Krizinde Türkiye, AB ve İnan Politikaları

Suriye; Ortadoğu bölgesinde, Arap toplumunda önde gelen bir ülkedir ve Arap – İsrail savaşında İsrail'e karşı net bir politika ortaya koymuştur ve Lübnan siyasetinde etkili bir güçtür. Suriye'nin Ortadoğu politikasında önemli bir unsurdur. İnan devletinin güvenliğinin anahtarıdır. Enerji kaynakları kısıtlı ekonomik ve askeri gücü kısıtlı olan bir ülkedir.<sup>56</sup>

Güvenlik meseleleri insani endişeler gibi kaçınılmaz bir takım nedenlerden dolayı komşu ülkeleri ve bölgesel aktörleri etkilemiştir. Türkiye'nin dış politikasında 900 km lik Türkiye sınırında DEAş, PKK terör örgütlerinin varlığı Suriye ile ilgili başarılı bir politika uygulamayı Türkiye ve AB açısından zorlaştırmaktadır. Yaşanan çatışmalarda insanlığa karşı suların artması sebebiyle askeri operasyonlar bir seçenek olarak ele alınmış ve uygulanmıştır. Bölgede yaşanan g mücadelesi nedeniyle bu müdahaleler etkin bir şekilde uygulanmamıştır. BM kararını beklemeden müdahale edilen Balkan Krizlerinde olduğu gibi geniş çaplı bir müdahale gerçekleştirememiştir. Büyük güçler Suriye'de savaşan gruplar üzerinden adeta veraset savaşları yürütmektedir. Ortaya çıkan çatışma durumu bölgedeki

<sup>55</sup> Kürşat Turan " 2015 yılında ABD'nin Ortadoğu Politikası ", Stratejik Derinlikte Savrulan Türk Dış Politikası okuma kitabı, der. zdağ mit ve Demirağ Yelda, Ankara, Kripto Yayınevi, 2016, ss.87-95

<sup>56</sup> Bariş Doster " Suriye Sorununda Atlantik-Avrasya Rekabetini Yansıması Olarak Türkiye-İnan Rekabeti ", Stratejik Derinlikte Savrulan Türk Dış Politikası okuma kitabı, der. zdağ mit ve Demirağ Yelda, Ankara, Kripto Yayınevi, 2016, ss.87-95

Ülkelerin ulusal güvenliklerini tehdit etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti devleti tarafından gerçekleştirilen Fırat Kalkanı operasyonu kendi sınırlarına yakın çatışma alanlarında bölgesel gçlerle ve yerel halkla işbirliği içinde istikrar ve güven ortamını sağlamaya yönelik bir operasyondur. İki NATO yesi müttefik ABD ve Türkiye arasında probleme neden olurken Rusya ve Türkiye'nin politikalarını ise birbirine yakınlaştırmaktadır. Biraz daha geriye bakıldığında ise Türkiye ve Rusya arasında gerçekleşen uçak krizine gidecek olursak da karşı karşıya getirebilir ve sıcak çatışmalara neden olabilmektedir.

Bölgede diğer bir önemli aktör İnan'ın Suriye ile ilişkilerinde stratejik bir ortaklıkları mevcuttur. Hafız ESAD döneminde başlayan ilişkiler güçlenerek devam etmektedir. Körfez Arap lkeleri İşbirliği Konseyi lkeleri ve Türkiye bölgede istikrarın sağlanması için bir an önce bu krizin bitmesini bekliyor. Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunmasını destekliyor. ABD politikalarının Asya Pasifik bölgesine yoğunlaşması AB ve diğer ülkelerin Suriye Krizinde daha çok sorumluluk alıp aktif rol alması gerekliliğini ortaya çıkardı. ABD doğrudan müdahil olmadı.<sup>57</sup> AB Suriye'nin yeniden inşa sürecinde aktif rol üstlenmektedir. Ülkenin yeniden inşası insani yardım önemli finansrlerinden bir tanesidir. ABD başkanı Trump Wall Street Journal'a verdiği röportajda,;

“Siz Suriye'yle savaşıyorsunuz. Suriye IşİD'le savaşıyor ve siz de IşİD'den kurtulmak zorundasınız. ABD'nin Suriye'deki asıl amacı IşİD'le mücadele olmalı. Esed'i hiç sevmesem de rejimini desteklemek radikalleri durdurmak için en iyi yol.”<sup>58</sup>

Açıklamalarında bulunmuştur.

Ülkelerin ulusal çıkarlarının ve güvenlik politikalarının değişen şartlara ve durumlara göre revize edilebileceği durumu ortaya çıkmıştır. Suriye krizi Balkanlar'da gerçekleşen krizden farklı olarak sahada birçok aktörün yer alması krizin çözümünü zorlaştırmaktadır. Suriyeli Muhaliflere göre ise BM vb uluslararası

<sup>57</sup> Sandıklı ve ÇAKMAK, age 95-96

<sup>58</sup> <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/obamayi-elestiren-trump-ne-yapti> , 04 Temmuz 2017, s.1-2

<sup>58</sup>“ DEMİR ”, age s.17

örgütlerin kendilerine olan desteğin artmasıyla sorunun çözüleceğini düşünmektedir.<sup>59</sup>

Suriye krizinde bölgesel güçler ve küresel güçler arasında görüş farklılıkları ön plana çıkarmaktadır ve eşit bir güç dağılımı vardır.. Bu durumun sonucu olarak güçler dengesi içinde bölgesel ve küresel güçler arasında ittifaklar gerçekleştirilmektedir. Mart 2013 tarihinde ABD Başkanı Obama tarafından yapılan açıklamasında kimyasal silah kullanımının askeri müdahale kırmızıçizgisi olduğunu belirtmiştir. Rusya ise Suriye’de Tartus’da önemli bir üsse sahiptir. Soğuk savaş döneminde Ortadoğu da etkisini artırmak isteyen SSCB Suriye ile ilişkilerini geçmişten günümüze kadar korumuş ve geliştirmeye çalışmıştır. Rusya sürekli olarak Esad yönetimini desteklemek yerine sürekli uluslararası hukuk ve Suriye’nin toprak bütünlüğünün korunmasından bahsetmiştir. İngiltere, Türkiye, Fransa, ABD BM yedinci maddesinde yer alan askeri müdahalenin işletilmesini savunmaktadır. Çine ve Rusya’nın veto yetkisini kullanmasıyla bu madde işletilememiştir. AB ve Çin Suriye krizinde güçler dengesinde dengeleyici roller üstlenmektedir. Türkiye, İran, Arap Birliği vb. ülkeler ise bölgesel aktör olarak bu güçler dengesinin içinde yer almaktadır. Türkiye müdahaleci bir tutum sergilerken İran bu tutuma karşı çıkmıştır.<sup>60</sup>

#### **3.4.5. Avrupa’da Göç Politikalarının Ulus Üstü Güvenlik Konusu ve Suriye Politikasına Etkisi**

AB Balkan Krizinde ABD zorlamasıyla Suriye Krizine göre daha aktif bir rol üstlenmiş ve kendisi için daha büyük bir tehdit olarak algılamıştır. Coğrafi olarak Suriye’yi daha uzak bir tehdit olarak algılamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında göç deneyimi yaşayan Avrupa ortak bir göç politikası geliştirme yönünde adımlar atmasına neden olmuş ve bu durumu bir güvenlik tehdidi olarak algılamış ve

<sup>59</sup> Sandıklı ve ÇAKMAK, age 46

<sup>60</sup> Onur Tepeciklioğlu ve E.Eyrem Tepeciklioğlu, “ Teoriden Pratiğe Suriye Krizi ve Uluslararası Toplum”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, cilt:70, 2015, ss.177-182

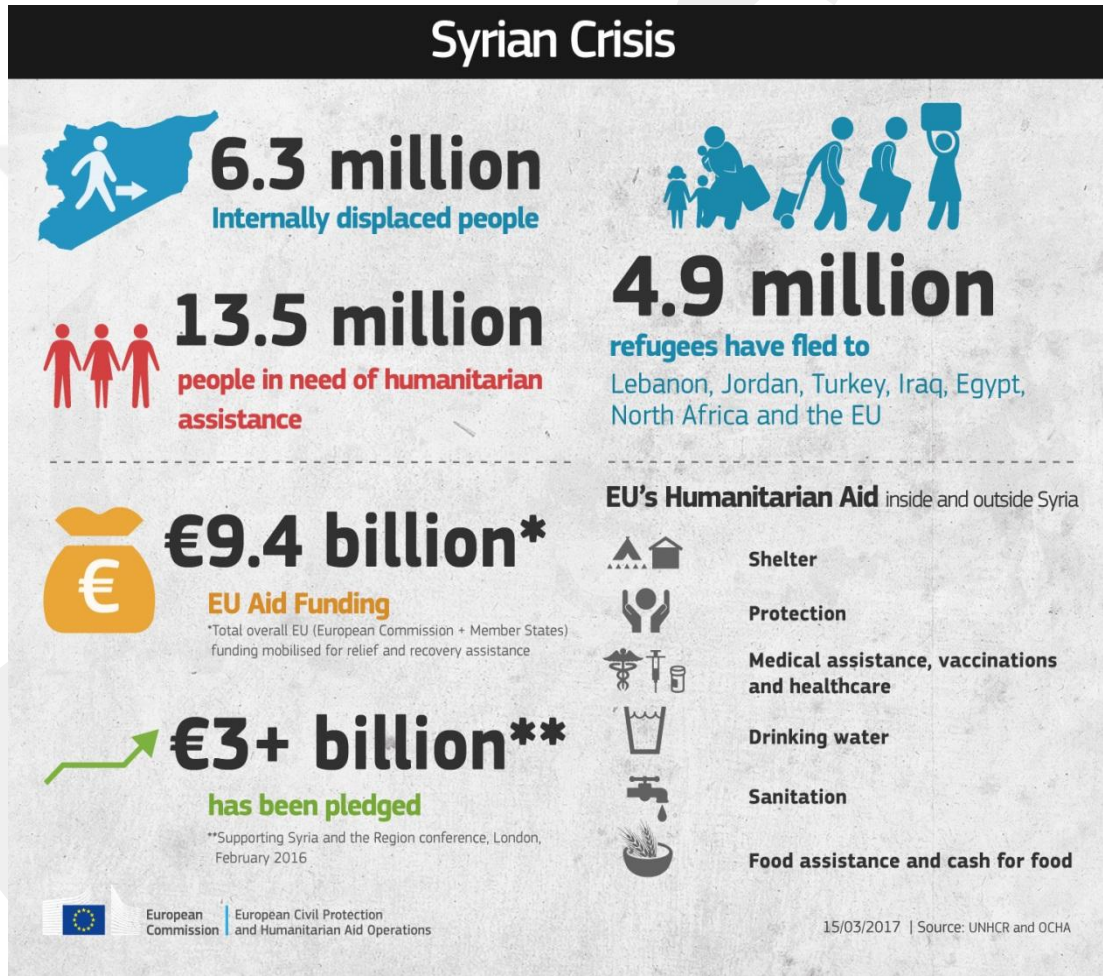
engellenmesine yönelik ODGP olarak görmüştür. 1990'lı yıllara kadar ulusal bazda değerlendirilen bu sorun Balkan Krizi'nin ortaya çıkması ve yaşanan çatışma ortamlarının bir göç dalgasına neden olmasıyla ulusüstü bir sorun alanı olarak karşımıza çıkmıştır. 1993 yılında Maastrich'de Adalet ve İçişleri alanı göç ve ilticayı da içine alarak hükümetler arası bir işbirliğini başlatmıştır. Amsterdam antlaşmasından sonra Göç ve Sığınma Yüksek Savunma Grubu kurulmuş ve Amsterdam antlaşmasında güvenlik, özgürlük ve adalet alanında geliştirilmesi için bir plan belirlenmiştir. Bu planın uygulanması için Ekim 1999 tarihinde Finlandiya yer alan Tampere kentinde bir zirve gerçekleştirilmiş ve Ortak Avrupa Birliği Göç ve Sığınma Politikaları oluşturulması için bir eylem olanı gerçekleştirilmiştir bu planda; üçüncü ülkelerle ortaklık, Ortak bir Avrupa İltica sistemi kurulması, Üçüncü ülke vatandaşlarına eşit muamele ve her türlü ayrımcılıktan uzak durularak yaşadıkları yerlere entegrasyonlarının sağlanması şeklinde göç akımlarını düzenlemek için bir çerçeve oluşturmuştur. 11 Eylül terörist saldırıları ve 2004 yılında gerçekleşen genişleme politikası sonucu güvenlik kavramı daha da önemli hale gelmiştir. 2005 yılında yayınlanan "Hague programı", çerçevesinde 5 yıllık bir plan sunmuştur. Bu programın sonucu olarak FRONTEX kurulmuştur.<sup>61</sup> Frontex risk analizi ve tehdit durumunu değerlendirerek yasadışı ve ani göç hareketlerine karşı AB sınırlarının gözetlenerek istihbarat kaynaklı operasyonların koordinasyonunun sağlanması görevini üstlenmektedir. "Entegre sınır yönetimi ve gözetimi", Schengen rejimiyle gerçekleştirilen AB sınırlarını yasadışı yollardan girilmesinin engellenmesi amacıyla oluşturulmuştur.

Arap baharı sonrasında Kuzey Afrika'dan Avrupa'ya gelen artan düzensiz göçü engellemek amacıyla güvenlik kaygısıyla korumacı tedbirlere yönelmiştir. Fransa'da sınır güvenliğinin artırılması ve Kuzey Afrika ülkelerine alacakları güvenlik tedbirleri koşuluyla maddi yardımlar da bulunmuştur. Frontex altında yer alan Hızlı Sınır Müdahalesi Takımlarının (RABİT) ek bütçe ayırmıştır.<sup>62</sup> Arap baharı etkisi sonucu meydana gelen Suriye'deki kriz AB içi yakın bir sınır tehdidi

<sup>61</sup> Gökhan ÖZERİM, "Avrupa'da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi ve Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa Göç tarihinde Yeni Bir Dönem mi?", Ege Stratejik Araştırmaları Dergisi, Cilt:5, Sayı:1, 2014, ss.11-32

<sup>62</sup> ÖZERİM, s.42

oluşturmamaktadır. Fakat bu kriz sonrası Avrupa'da oluşan göç dalgası AB güvenliğini tehdit etmektedir. AB yumuşak güç ve sivil güç unsurları ile bu krizi yönetme çabasıdadır. Üye ülkeler bu krizden aynı oranda etkilenmemektedir ve bu durum üye ülkeler arasında görüş ayrılıkları doğurmaktadır. AB sivil güç kapsamında Suriye'de sivil güç, normatif güç unsurlarıyla Suriye'de bir takım görevler üstlenmektedir. Avrupa Birliği resmi sitesinden alınan verilere göre;



([http://ec.europa.eu/echo/where/middle-east-north-africa/syria\\_en](http://ec.europa.eu/echo/where/middle-east-north-africa/syria_en) 20.05.2017) <sup>63</sup>

AB resmi sitesinden alınan yukarıda ki tablodan anlaşılacağı üzere;

- 6.3 milyon Suriye vatandaşı göç etmek zorunda kalmıştır.
- 13,5 milyon insan temel insani yardıma ihtiyaç duymuştur.

<sup>63</sup> <http://atif.sobiad.com/sobiadfiles/sobiadarsiv2/TBTKK/guvenlikstrj/84534.pdf> 20 Nisan 2017, (Erişim) s.1-3

- 9,4 milyar Euro mali yardımda bulunmuştur.
- 3 milyar Euro taahhüt edilmiştir.

AB Suriye krizinde Askeri müdahaleden öte insani yardım boyutunda sivil güç unsurlarıyla krizi müdahil olma düşüncesindedir. Muhaliflerin en temel amacı aktör olarak tanınmayı istiyor. Batılılara göre muhaliflerin batı tarzı bir Suriye istedikleri düşüncesindedir. Muhalifler içindeki aşırı dini grupları ise kendi çıkarları için tehdit olarak algılamaktadır. Esad sonrası dönemde Suriye’de yönetime sahip olacak muhalif güçlere karşı mesafeli bir politika izlemesine neden olmuştur. AB Kriz öncesinde Suriye ile çok yakın ilişkilere sahip değildir. Suriye devleti, SSCB döneminden beri Rusya ile tarihi yakın ilişkilere sahiptir. Tüm bu duruma rağmen Avrupa ve Suriye arasında ticaret hacmi sürekli artış göstermektedir. AB Esad rejimini ekonomik ve siyasal yaptırımlar yoluyla ekonomik ve siyasi yönden zayıflatarak aşırı şiddet kullanımının önüne geçmeyi amaçlamıştır. Balkan krizinde etkin bir tavır sergilemeyen Avrupa, Suriye politikasından dolayı da eleştirilmiştir. Suriye Krizi 1990 sonrası Avrupa’nın güçlü bir dış politika haline getirilmesi için uygulanan sürecin etkisiz olduğunu göstermektedir. Avrupa tarihsel süreçten beri gelen Ortadoğu bölgesine ilgisi mevcuttur. Suriye ve Arap ayaklanmalarının Avrupa’nın istikrar ve refahı için fırsat olarak görerek olumlu etkileri olacağı düşüncesinden kurtularak bu krizin bölgesel ve küresel barış için tehdit oluşturmaktadır. Ortadoğu’da zengin enerji yatakları özellikle bu bölgede bulunan doğalgaz rezervleri Avrupa’nın Rusya’ya bağımlılığını azaltabilecektir. AB bu bölgede sert güç olarak yer almadan çıkarlarını koruyabilmesi imkânsızdır.<sup>64</sup>

<sup>64</sup> Seven ERDOĞAN, “ Bir Dış Politika Aktörü Olarak Avrupa Birliği ve Suriye Krizi”, Ocak-Şubat Cilt:7, Sayı:66, ss.14-17

## SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu tez çalışmasında “Yumuşak Güç Avrupa Birliğinin Dış Politika Aktörü Olarak Avrupa Ortak Dış Güvenlik Politikası Ve Bosna, Kosova, Suriye Krizleri Üzerinden Güvenlik Politikalarının Değerlendirilmesi” ve AB’nin küresel güç olamamasının altında yatan nedenler ortaya konmaya çalışılmıştır.

AB uluslararası sistemde “güç” olabilmek için kurumsal yapısını güçlendirerek tek sesli bir politika yaratmaya çalışmıştır. Bu amaçla sivil, askeri, normatif güce dayalı dış politika araçları geliştirmiştir. Avrupa Birliği’ni oluşturan yapıların ulus devletler olduğu ve birliğin, ortak bir dış politika geliştirme konusunda son derece yetersiz olduğu gerçeği, balkanlarda gerçekleşen Bosna-Hersek, Kosova ve şu an devam etmekte olan Suriye krizleri sonrasında net bir şekilde gözükmektedir.

AB’nin Balkanlarda ortaya çıkan Bosna, Kosova Krizi ve Suriye Krizinde uyguladığı güvenlik politikalarının farklılıklar içerdiği anlaşılmaktadır. Üç kriz incelendiğinde yürüyen bir savaşın içinde AB politikalarının etkisinin çok düşük olduğu ve askeri güç kullanımından uzak durduğu anlaşılmaktadır. Kosova bombardımanı sırasında hiç olmayan bir AB savaş sonrasında barışı korunması sürecinde aktif bir AB karşımıza çıktığı görülmektedir. Suriye krizinde çatışma ortamı devam ettiği sürece ve savaş bittikten sonra uluslararası yönetim kurulması ihtimalinin düşük olduğu değerlendirildiğinden Suriye’de önemli çıkarlara sahip olmasına rağmen pasif bir AB karşımıza çıkmaktadır. AB’nin ODGP’sinin ana çerçevesinin belirlenmesinde etki gücüne sahip olduğu anlaşılmaktadır. Üç kriz arasındaki en temel fark Balkan Krizinde sorunun çözümü ve çatışmanın önlenmesi konusunda NATO ile birlikte ABD’nin zorlamasıyla hareket eden AB, BM kararı beklenmeden sorumluluk üstlenmiş ve NATO ile birlikte barışın korunmasında aktif bir rol almıştır. Bosna Krizi’nin yönetiminde başarısız olan değişen dünya düzeninin farkına varmıştır ve güvenlik politikalarının geliştirilmesine önem vermiştir. Avrupa Balkanlarda gerçekleşen Bosna-Hersek ve Kosova krizleri sırasında ABD hegemonyasında tek kutuplu bir dünya mevcuttur. Suriye krizinde çok kutuplu bir dünya ve güçler dengesi karşımıza çıkmaktadır. Rusya, Çin’in yanı sıra bölgesel güç

olarak Türkiye, İnan Arap Birliđi űlkeleri űzerinden gűç műcadelesi ve vekâlet savařları daha net bir řekilde yűrűtűlmektedir. Suriye krizinde oluřan bu gűç dengesi krizin çűzűműnű zorlařtırmıřtır. Duchene'nin tanımında belirttiđi gibi sivil gűç olarak tanımlanan birlik kűreselleřme ve dűnyada deđiřen gűç dengesiyle birlikte etki alanı azalmıřtır.

AB rasyonalite yerine űznel hareket eden bir politika uygulamakta ve kendi deđerleriyle çeliřmektedir. Walzer'in kűltűrűn katı yorumlanması űzerine varsayımından hareketle Kimlik ve katı kűltűrel deđerleri űn plana çıkarmıřtır. Avrupa'da artan İslam nűfusu ile birlikte gűçmen karřıtlıđı ve ařırı sađ partiler gűç kazanmıřtır. ODGP tercihlerinde çıkarlarını űn planda tutarak demokrasi ve insan hakları konularını gűz ardı edilmiřtir.

İkinci Dűnya savařından sonra Avrupa gűvenliđi ABD politikaları çerçevesinde NATO tarafından sađlanmıřtır. Balkanlarda bařlayan kriz Kosova krizi űzerinden incelendiđinde; Avrupa'da bűtűnleřme çalıřmalarına savunma ve gűvenlik konularının eklenmesine neden oldu. Dıř politika hedefi olarak çatıřmanın űnlenmesi ve barıřın korunmasını birliđin ana hedefi olarak belirlenmiřtir. Her iki krizde tek bařına sivil gűç, normatif gűç, olarak yumuřak gűç unsurlarıyla çatıřmanın űnlenmesinin her zaman műmkűn olmadıđı anlařılmıřtır. Siyasi ve ekonomik bűtűnleřme űye űlkeler űzerinde bađımlılıkları arttırmaktadır. Fakat űçűncű űlkelerle olan iliřkilerde ulusal çıkarlar űn plana çıkmakta ve birlik içinde ODGP'nin benimsenmesine engel oluřurmaktadır.

űye űlkelerin gűvenlik ve tehdit algısı farklılıklar gűstermektedir. Balkan űlkeleri AB'nin gűçmen politikasından memnun deđildir. Bu iki krizde diđer űye űlkelere gűre daha çok etkilenmiřtir. AB kűltűrel milliyetçiliđin etkilerinden kurtulamamıřtır. Balkan cođrafyasında yařanan sosyal, siyasi, ekonomik istikrarsızlık Avrupa için tehdit oluřurmıřtır. İlerleyen sűrete Balkan geniřlemesi sonucu ve bu bűlgede istikrarı sađlamaya yűnelik kararlı politikalar sonuç vermiř ve istikrar sađlanarak çatıřmasızlık kısa bir sűrede sađlanmıřtır. Cođrafi olarak Balkanların Avrupa kıtasında yer alması daha yakın bir tehdit ve gűvenlik alanı olarak űncelikli gűrűlműřtir. Geçmiř medeniyetler incelendiđinde Hatay'da Bizans

toprağı olarak Avrupa sayılmaktadır. Soğuk savaş öncesi dönemde Batı Avrupa olarak görülen güvenlik algısı genişleme politikası ile yaklaşık olarak bütün kıtayı kapsamıştır. Ortadoğu coğrafyasında yaşanan siyasi, ekonomik, sosyal istikrarsızlık AB ve Türkiye'yi etkilemektedir. Suriye Krizi ile birlikte AB üyelik müzakereleri yürütmekte olan ülke Türkiye, Avrupa güvenliği için tampon bölge görevi üstlenmiştir. Bu nedenle kesin sınırlarla çizilmiş bir Avrupa belirtilmesi yanlış bir politikadır. Küreselleşme, değişen dünya düzeni, bilgi çağı ile birlikte güvenlik sorunları daha görünür bir hale getirmiştir. Suriye krizinde Türkiye sert güç unsurlarını kullanarak askeri bir müdahale gerçekleştirmiştir. Rusya, ABD ve İran ile birlikte sahaya inmiştir. AB, Balkan krizi sonrası genişleme politikası uygulayan AB'nin, ABD'den bağımsız ve küresel bir güç olarak sorumluluk alma zamanı gelmiştir. AB'nin çıkarları ve kendi içinde yarattığı normatif düzeni koruyabilmesinin tek yolu budur. AB'nin uluslararası alanda arkasında caydırıcı bir gücün bulunmaması, AB'nin dış politikasını zayıflatmaktadır. AB küresel güç olmalıdır ve bu potansiyele sahiptir. Balkan krizi sonrasında genişleme politikası uygulayan Avrupa Suriye krizi sonrasında Türkiye'yi içine alan bir genişleme politikası ile birlikte küresel bir güç olma ihtimalini arttırabilir.

Değişen dünya sisteminde AB çıkarlarını ve barışı korumak için küresel bir aktör olmak zorundadır ve bu potansiyele sahiptir. Dünyanın sadece yaklaşık % 7-8'lik bir nüfusuna sahip fakat dünya genelinde en istikrar ve refahın hüküm sürdüğü bölgelerden biri olan AB'nin ortak bir dış ve güvenlik politikası konusunda uzun zamandır ortaya koyduğu çabaların yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir. AB'nin Suriye'de enerji ve diğer birçok alanda önemli çıkarları olduğu değerlendirilmektedir. Avrupa enerji alanında Rusya'ya bağımlı durumdadır. Rusya'nın doğrudan Suriye krizinde tarafını seçmesi ulusal çıkarlarının gereğidir. Bu müdahalenin asıl altında yatan sebeplerden biri AB'nin körfez ülkelerinde yer alan doğalgaz rezervlerine doğrudan erişiminin engellenmesidir. Askeri güce sahip olmayan bir Avrupa enerji alanında Rusya'ya olan bağımlılığını ve enerji güvenliğini sağlayamayacaktır.

AB dünyada yer alan küresel aktörlerin politikalarını takip etmeli ve bu politikalara uygun realist dili konuşmayı öğrenmelidir. Küresel aktör olmanın yolu

Uluslararası alanda ODGP gerçekleştirilmesiyle olabilir. ABD'nin Avrupa güvenliğinde üstendiği rol kademeli olarak azaltılmalı ve AB daha etkin duruma getirilmelidir.

AB politikalarının “Soft Power” kavramı çerçevesinde değerlendirilmesi mümkün olsa da, bunun krizler için etkisinin son derece sınırlı kaldığı da açıktır. Lizbon antlaşması çerçevesinde oluşturulmaya çalışılan tek sesli politika, Suriye Krizinde uygulanamadığı ve AB üye ülkelerin farklı politikalar benimsedikleri gözlemlenmektedir. AB üyesi ülkelerin Suriye konusunda neredeyse hiç olmadığı kadar aynı görüşte olmalarına rağmen, AB'nin Suriye konusunda etkin ve ortak bir politika geliştirememiştir.

AB uluslararası bir örgüt olarak; dış politikada karşılaştığı Bosna-Hersek, Kosova, Suriye krizlerinde ortak dış ve güvenlik politikaları geliştirememiştir. Bu üç kriz karşısında uyguladığı politikalar yetersiz kalmıştır. NATO ve ABD tarafından uygulanan politikalar balkan krizinde belirleyici unsur olmuştur. AB üyeleri arasında alınan kararlar sonucunda, Bosna, Kosova, Suriye krizlerinde AB bir “yumuşak güç” olarak yer almıştır. AB, krizleri engelleyecek, durduracak veya çözüme ulaştıracak bir güç olarak söz etmek mümkün olmamıştır. Uluslararası krizlerde AB'nin etkin ve çözüm üretecek bir politika yürütmesi mümkün değildir. AB'nin etkin bir politika yürütmesinin rolü ABD ve NATO konsepti dışında, AB ODGP alanında gerçekleştirdiği işbirliğini arttırmalı ve bu alanda ki kurumsal yapısını güçlendirmelidir.

## KAYNAKÇA

### Kitaplar:

- Tan gör Burak, “Avrupa Güvenlik Yönetişimi Bosna, Kosova ve Makedonya Krizleri”, Seçkin Yayınlar, Mart 2008
- Dedeoğlu Beril, “Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci II Avrupa Birliği'nin Yakın Geçmişi Dünden Bugüne Avrupa Birliği”, Derleyen: Beril Dedeoğlu, Boyut Yayınları, Ekim 2003, İstanbul,
- Burak Erdemir, “Avrupa Kimliği”, Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikaları, Okuma Kitabı”, der. Belgin AKÇAY-İlke GÖÇMEN, Seçkin Yayınlar, Şubat 2014
- İbrahim S. Canpolat, “Uluslar üstü Sistem Avrupa Birliği Bir Dönüşümün Analizi”, İstanbul, Alfa, 1998, s.1
- Erhan Çağrı ve Akdemir Erhan, “Avrupa Bütünleşmesi Avrupa Birliği'nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler”, der. Belgin AKÇAY, Sevilay KAHRAMAN, Sinem BAYKAL, Ankara, Seçkin Yayınları, 2008
- Nye S. Joseph, Jr & Welch A David A, Çev. Renan AKMAN, “ Küresel Çatışmayı Ve işbirliğini Anlamak”, 3. Basım, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2011

- Özdağ Ümit ve Demirağ Yelda, “Stratejik Derinlikte Savrulan Türk Dış Politikası”, 1. Basım, Ankara Kripto Yayınevi 2016
- Uzgel İlhan, “Bağlantısızlıktan Yalnızlığa Yugoslavya’da Milliyetçilik ve Dış Politika “, Mustafa TÜRKEŞ ve İlhan UZGEL (Der.), Türkiye’nin Komşuları, Ankara, İmge, 2002

### **Makaleler:**

- Aksoy Metin ve Uğur Ömer, “Avrupa Birliği’nin Dış Politikadaki Aktörlüğüne Etki Eden Güç Unsurları: Sivil Güç, Askeri Güç ve Normatif Güç”, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:12 No:1, 2016 S.215
- Başlar Kemal, “Avrupa Birliği’nin Normatif Supranasyonelliği”, Amme İdaresi Dergisi, C.30, S.3, Ankara, Eylül 1997 ss.1-18
- Bozkurt Giray Saynur, “Tito Sonrası Dönemde Yugoslavya Bölgesinde Türkler ve Müslümanlar”, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, X/2, Kış 2010, s.51-95
- Dağcı Gül Tuba-Dal Adnan, “Soğuk Savaş Sonrası Bosna- Hersek Bağımsızlık Süreci ve Aliye İzzetbegoviç”, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 2006,Sayı:11, ss.107-123
- Demirtaş Coşkun, Birgül, “Kosova’nın Bağımsızlığı ve Türk Dış Politikası (1990-2008)”, Uluslararası İlişkiler, Cilt 7, Sayı 27 (Güz 2010), s. 56-86
- DİNÇ Cengiz , “Sivil Güç, Realist Oyuncu ikileminde Avrupa Birliği’nin Küresel Konumu Üzerine Tartışmalar”, Uluslararası Hukuk ve Politika, Cilt.7, No.28, Aralık 2011, ss.89-124

- Efe Haydar, “ Avrupa Birliği’nin Ortak Dış Güvenlik Politikası” Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt:7, sayı:1, 2008, ss 66-78
- Efe, Haydar , “Soğuk Savaş Döneminde Avrupa’da Ortak Dış Politika Oluşturma Çabaları”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt.9, No:1, 2010, ss.37-62
- Toprak Elif , “Neo Fonksiyonalizmden Yapısalcılığa Entegrasyon Kuramları Işığında Türkiye-AB Uyumu “, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, C.7, S.1, Güz 2007, s.69-89
- Tepeciklioğlu Onur ve Tepeciklioğlu E.Eyrem, “ Teoriden Pratiğe Suriye Krizi ve Uluslararası Toplum”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, cilt:70, 2015, ss.163-193
- Orkhan Gafarli,. "Russian Foreign Policy in Light of Changing Balances in the Middle East." Turkish Policy Quarterly 11.1 (2012): 141-149.
- Özdemir Haluk, “ Uluslararası İlişkilerde Güç Çok Boyutlu Bir Değerlendirme “ Ankara Üniversitesi SBF dergisi, C.63 S.3, Ankara s.113-144
- Özerim Gökhan, “ Avrupa’da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi ve Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa Göç tarihinde Yeni Bir Dönem mi?”, Ege Stratejik Araştırmaları Dergisi, Cilt:5, Sayı:1, 2014, ss.11-48
- Erdoğan Seven, “ Bir Dış Politika Aktörü Olarak Avrupa Birliği ve Suriye Krizi”, Ocak-şubat Cilt:7, Sayı:66, ss.14-17

- Mercan S. Sezgin, “ Siyasal Bütünleşme Kuramları Işığında AB Genişlemesi ”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, C.10, S.1, 2011, ss.67-83

### **Web Sayfaları:**

- DEMİR Sertif "Avrupa Güvenlik Mimarisinin tarihsel Gelişimi ve Türkiye'nin Bu Güvenlik Mimarisindeki Yeri", Nisan 17 2017, ss.1-43 (Erişim)  
<http://atif.sobiad.com/sobiadfiles/sobiadarsiv2/TBTKK/guvenlikstrjtj/84534.pdf> 17 Nisan 2017,
- <http://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>, 02.07.2017, s.15
- (<https://www.stratejikortak.com/2017/01/bosna-savasi-ikinci-endulus-soykirimi.html/yugoslavya-haritasi-3>)

### **Akademik Tezler:**

- Mercan, Sezgin. “İsrail-Filistin Çatışması Örnek Olayı Ve Avrupa Dış Politikası” (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi) Başkent Üniversitesi SBE, (2007)

## Turnitin Orijinallik Raporu

Tez **Mehmet TİMUÇİN** tarafından

Tez Tarama (SBE tez ) den

- 17-Ağu-2017 12:16PM (UTC+0300)
- NUMARA: 837723712
- Kelime Sayısı: 12,936

Benzerlik Endeksi

%19

Kaynağa göre Benzerlik

Internet Sources:

%13

Yayınlar:

%12

Öğrenci Ödevleri:

%6

**ÖZGEÇMİŞ****Adı ve Soyadı:** Mehmet TİMUÇİN**Doğum Yeri ve Tarihi:** 23.01.1989 - Silifke**Öğrenim Durumu:**

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	Başkent Üniversitesi	2015
Yüksek Lisans	Avrupa Birliği	Atılım Üniversitesi	2017

**İş Deneyimi:**

Çalıştığı Yer	Görev	Yıl
Jandarma Genel Komutanlığı	Astsubay	2008-2017

**Yabancı Diller:** İngilizce**Yayınlar:****E-Posta:** m\_timucin@msn.com**Adres:** Tunalı Hilmi Cad. 33/4 Çankaya/ANKARA**Telefon:** 0541 672 32 33